

Eemil Tuupanen

KANSALAISTEN SUHTAUTUMINEN PERUS- TULOON SOSIAALISTEN RISKIEN HALLINTA- KEINONA

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Kandidaatin tutkielma

Joulukuu 2024

Ohjaaja: Jarna Pasanen

TIIVISTELMÄ

Eemil Tuupanen: Kansalaisten suhtautuminen perustuloon sosiaalisten riskien hallintakeinona

Kandidaatin tutkielma

Tampereen yliopisto

Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma

Joulukuu 2024

Perustulo on ollut laajasti julkisessa keskustelussa viime vuosikymmenen aikana sosiaaliturvan vaihtoehtoisena järjestämistapana. Perustulolla tarkoitetaan henkilölle maksettavaa vähimmäistuloa, joka ei ole riippuvainen henkilön tarpeesta sosiaaliturvaan tai halukkuudesta työntekoon. Perustulon voidaan nähdä yksinkertaisen sosiaaliturvaa ja vähentävän köyhyyttä, mikä tekee siitä yhden potentiaalisen vaihtoehdon erityisesti sosiaaliturvareformeja pohtiville maille. Perustulon voimaansaattamiseksi demokraattisessa yhteiskunnassa tarvitaan kuitenkin merkittävä kannatus kansalaisilta. Tässä tutkielmassa käsitellään kansalaisten suhtautumista perustuloon sosiaalisten riskien hallintakeinona.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kansalaisten näkemyksiä perustulosta, perustulon kannatustasoa sekä suhtautumista selittäviä taustatekijöitä. Lisäksi syvennytään erikseen korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiin perustulosta. Tutkimuskysymykset ovat 1. Millaisia näkemyksiä kansalaisilla on perustulosta? 2. Kuinka laaja kannatus perustulolla on kansalaisten keskuudessa? 3. Mitkä tekijät vaikuttavat kansalaisten mielipiteisiin perustulosta? 4. Millaisia näkemyksiä korkeakouluopiskelijoilla on perustulosta ja miksi? Tutkielma toteutetaan kvalitatiivisena ja se jakaantuu teoreettiseen ja empiiriseen osuuteen. Teoreettinen osuus rakentuu sosiaalisten riskien ja perustulon ympärille. Empiirisessä osuudessa taas toteutetaan kirjallisuuskatsaus, jolla vastataan tutkimuskysymyksiin 1–3 ja korkeakouluopiskelijoiden haastatteluja, joilla vastataan tutkimuskysymykseen 4.

Tulokset osoittavat, että kansalaisilla on hyvin monipuolisia näkemyksiä perustulosta. Keskeisimmät argumentit perustulon puolesta olivat tasa-arvon lisääntyminen ja vähävaraisten auttaminen, kun taas vastakkaiset näkemykset liittyivät kustannuksiin ja perustulon työllisyysvaikutuksiin. Tutkielman tulosten mukaan perustulolla on varsinkin Euroopassa melko laaja kannatus suurimmassa osassa valtioita, kannatuksen ollessa yli 50 %. Kansalaisten mielipiteisiin perustulosta vaikuttavat kansalaisten omat ominaisuudet (poliittinen suuntautuminen, ikä, koulutus- ja tulotaso), yhteiskunnalliset seikat (nykyisen sosiaaliturvan taso) ja perustulomallin toteutukseen liittyvät yksityiskohdat (perustulon taso, rahoitus ja universaalisuus). Korkeakouluopiskelijoiden osalta haastatteluissa nousivat esille positiiviset näkemykset perustulon vaikutuksista erityisesti opiskelijoiden toimeentulon osalta, ja kirjallisuuskatsauksen kanssa melko yhtäläiset negatiiviset näkemykset perustulon kustannuksista ja vaikutuksista työllisyyteen.

Avainsanat: perustulo, sosiaalisten riskien hallinta, sosiaaliturva, kansalainen, suhtautuminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
 Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:
Microsoft Copilot 2024 (GPT-4).

Tekoälysovellusten nimet ja versiot: Microsoft Copilot 2024 (GPT-4).

Käyttötarkoitus: Tekoälyä on käytetty artikkeleiden ja aineistojen tiivistämiseen ja kääntämiseen, sekä yksittäisten ilmaisujen uudelleenmuotoiluun.

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: Luvut 2, 3 ja 4.

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien osat, joissa on hyödynnetty tekoälyä, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys	8
---	---

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Hakusanat ja hakulauseke	24
Taulukko 2. Seulontaprosessin kuvaus	25
Taulukko 3. Kirjallisuuskatsauksen artikkelit.....	26
Taulukko 4. Pelkistämisprosessin esimerkki.....	27
Taulukko 5. Ryhmittelyn esimerkki	28
Taulukko 6. Esimerkki haastatteluaineiston pelkistämisestä	30
Taulukko 7. Argumentit perustulon puolesta.....	30
Taulukko 8. Korkeakouluopiskelijoiden argumentit perustulon puolesta.....	33
Taulukko 9. Argumentit perustuloa vastaan.....	33
Taulukko 10. Korkeakouluopiskelijoiden argumentit perustuloa vastaan.....	35
Taulukko 11. Perustulon kannatus eri maissa	37
Taulukko 12. Perustulon kannatus – henkilöön liittyvät taustamuuttajat	39
Taulukko 13. Perustulon kannatus - yhteiskunnalliset ja perustulomalliin liittyvät taustamuuttajat	40
Taulukko 14. Ehdotetut muutokset perustulomalliin	40

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkielman taustaa	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaukset	3
1.3 Keskeiset käsitteet	4
1.4 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto	5
1.5 Aikaisemmat tutkimukset.....	6
1.6 Teoreettinen viitekehys	7
1.7 Tutkielman rakenne	8
2 SOSIAALISET RISKIT JA NIIDEN HALLINTA	10
2.1 Sosiaaliset riskit käsitteenä	10
2.1 Sosiaalisten riskien hallinta	11
2.3 Hyvinvointivaltio.....	14
2.4 Hyvinvointivaltion tulevaisuus ja haasteet	16
3 PERUSTULO	17
3.1 Perustulo käsitteenä	17
3.2 Perustulo suhteessa muihin sosiaaliturvamalleihin	18
3.3 Suomen perustulokokeilu	20
3.4 Perustulon haasteet ja mahdollisuudet.....	22
4 JULKINEN MIELIPIIDE PERUSTULOSTA	24
4.1 Aineiston esittely ja analyysi.....	24
4.1.1 Kirjallisuuskatsaus	24
4.1.2 Haastatteluaineisto	28
4.2 Argumentit perustulon puolesta.....	30
4.3 Argumentit perustuloa vastaan.....	33
4.4 Kannatustaso	35
4.5 Suhtautumisen taustatekijät	37
4.5.1 Henkilöön liittyvät taustatekijät.....	37
4.5.2 Perustulomallin ominaisuuksiin ja yhteiskuntaan liittyvät taustatekijät.	39
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	41
5.1 Katsaus tutkimuksen keskeisiin tuloksiin.....	41
5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset.....	45
LÄHDELUETTELO	47
LIITTEET	54

1. JOHDANTO

1.1 Tutkielman taustaa

Perustulo on sosiaaliturvan järjestämisen vaihtoehtoinen muoto, joka herättää paljon keskustelua. Siinä missä Suomen nykyinen sosiaaliturva käsittää Kelan (2023a) mukaan esimerkiksi työttömyystuen, asumistuen ja lapsilisän kaltaisia etuuksia, jotka perustuvat työntekoon ja asumiseen, perustulo on henkilölle maksettava vähimmäistulo, joka ei ole riippuvainen henkilön tarpeesta sosiaaliturvaan tai halukkuudesta työntekoon (Van Parijs, 1991, 102). Perustuloa pidetään yhtenä mahdollisena ratkaisuna, joka voisi yksinkertaistaa sosiaaliturvajärjestelmää ja vähentää köyhyyttä.

Perustulosta on käyty paitsi kansainvälisesti, myös Suomessa vaihtelevan aktiivista keskustelua, ja erityisesti vuosien 2017–2018 aikana toteutettu perustulokokeilu toi aiheelle paljon julkisuutta. Perustulokokeilussa oli mukana 2000 ihmistä, jotka saivat 560 euroa kuussa ilman ehtoja tai tarveharkinta (Kela, 2020). Kokeilu herätti paljon mielenkiintoa myös kansainvälisesti, sen ollessa ensimmäinen satunnaistettu perustulon kenttäkoe Suomessa (Hämäläinen, Kanninen, Simanainen & Verho 2020, 1).

Kokeilu ei Suomessa kuitenkaan johtanut perustulon käyttöönottamiseen tai laajempaan järjestelmän kokeiluun. Tästä huolimatta perustuloajatusta ei ole hylätty, ja se nousee tasaisin väliajoin paitsi puheenaiheeksi mediassa, myös poliittiselle agendalle. Tätä selittää ennen kaikkea sosiaaliturvan uudistustarve korkean tulotason maissa, joissa väestön ikärakenne muuttuu vanhempaan suuntaan.

Tämän tutkielman tavoitteena on kartoittaa julkista mielipidettä perustulosta sekä mielipiteeseen vaikuttavia taustatekijöitä. Yleisen mielipiteen lisäksi tutkielmassa pyritään ymmärtämään tarkemmin suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä perustulosta sosiaalisten riskien hallintakeinona. Perustulo on laajasti tutkittu aihe, mutta suurin osa aiheen olemassa olevista tutkimuksista keskittyy sen teoriaosuuteen ja normatiiviseen pohdintaan (Stadelmann-Steffen & Dermont, 2020, 384). Tietoa perustulon kannatuksesta

on huomattavasti vähemmän, mikä on merkityksellistä, koska perustulon voimaansaattaminen demokraattisessa maassa vaatisi merkittävän kannatuksen kansalaisilta. Tätä kannatusta voitaisiin arvioida tutkimuksilla. Kansainvälisesti on kuitenkin tutkittu kansalaisten näkemyksiä perustulosta sekä niihin vaikuttavia tekijöitä (esim. Stadelmann-Stefensen & Dermont, 2020, Roosma & van Oorschot, 2020 ja Jordan, Ferguson & Haglin, 2022). Näistä ei kuitenkaan ole suomeksi saatavilla kattavaa selvitystä.

Tämän tutkielman avulla saadaan syvällisempää tietoa siitä, miten eri ihmiset suhtautuvat perustuloon, ja mitkä tekijät vaikuttavat heidän mielipiteisiinsä. Tämä tieto on arvokasta esimerkiksi päätöksentekijöille ja poliitikoille, jotka harkitsevat sosiaaliturvareformeja. Lisäksi tutkimus hyödyttää laajemmin yhteiskuntaa tarjoamalla tietoa, joka voi auttaa vähentämään epävarmuutta ja väärinkäsityksiä perustulosta. Kun kansalaisten näkemykset ja perustelut ovat paremmin tunnettuja, voidaan käydä informoidumpaa ja rakentavampaa keskustelua aiheesta.

Yleisiä kannatustutkimuksia perustulosta on tehty jonkin verran, mutta korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä ja suhtautumista perustuloon on tutkittu vielä huomattavasti vähemmän. Korkeakouluopiskelijat ovat perustulon kannatuksen näkökulmasta merkittävä demografinen ryhmä, sillä valtaosa opiskelijoista saa Opetushallituksen (2023) mukaan opintorahaa, joka esimerkiksi muuttuisi perustulon myötä. Korkeakouluopiskelijat ovat myös merkittävä tulevaisuuden vallankäyttäjien ryhmä, sillä korkeakoulutuksella on Tilastokeskuksen (2021) mukaan todettu yhteys korkeampaan tulotasoon ja äänestyskäyttäytymiseen (Tilastokeskus, 2023). Näiden seikkojen vuoksi aiheen tutkimisella on yhteiskunnallista merkitystä.

Korkeakouluopiskelijoiden sosiaaliturva on ajankohtaisen keskustelun aiheena Suomessa korkeakouluopiskelijoihin kohdistuvien leikkauksien vuoksi. Yleisen asumistuen pieneneminen vuonna 2024 (Kela, 2023a) ja kaavailtu lakiluonnos opiskelijoiden siirtämiseksi takaisin opintotuen asumislisän piiriin (Kervinen, 2024) aiheuttavat vastustusta esimerkiksi yliopisto-opiskelijoita edustavalta Suomen ylioppilaskuntien liitolta (SYL, 2024). Samaan aikaan korkeakouluopiskelijoiden henkinen hyvinvointi on yhä suurempi huolen aihe. Näiden seikkojen vuoksi on merkityksellistä saada selville, miten opiskelijat näkisivät perustulon heille sopivana sosiaaliturvan muotona, ja kokevatko opiskelijat sen hyödylliseksi

esimerkiksi toimeentulossa ja uupumisen ehkäisyssä. Opiskelijoiden mielipiteet voivat myös heijastaa laajempia yhteiskunnallisia trendejä ja arvoja, joita on tärkeä huomioida pitkän aikavälin sosiaaliturvan suunnittelussa.

1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa kansalaisten näkemyksiä perustulosta sekä erilaisten taustatekijöiden vaikutusta perustulon kannatukseen. Lisäksi tavoitteena on laajentaa ymmärrystä erityisesti korkeakouluopiskelijoiden suhtautumisesta perustuloon. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. *Millaisia näkemyksiä kansalaisilla on perustulosta?*
2. *Kuinka laaja kannatus perustulolla on kansalaisten keskuudessa?*
3. *Mitkä tekijät vaikuttavat kansalaisten mielipiteisiin perustulosta?*
4. *Millaisia näkemyksiä korkeakouluopiskelijoilla on perustulosta ja miksi?*

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tavoitteena on kartoittaa yleisiä näkemyksiä perustulosta eli esimerkiksi argumentteja, joita käytetään keskustelussa perustulon puolesta tai vastaan. Toisen tutkimuskysymyksen tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva perustulon kannatustasosta kansainvälisesti ja kolmannen tutkimuskysymyksen avulla kartoitetaan taustatekijöitä, jotka vaikuttavat kansalaisten mielipiteisiin perustulosta. Neljäs tutkimuskysymys keskittyy korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiin perustulosta. Tarkoituksena on avata korkeakouluopiskelijoiden ajatuksia yleisesti perustulosta sekä erityisesti sen hyödyllisyydestä toimeentulovaikeuksien ja uupumisen sosiaalisten riskien osalta.

Tutkielma on rajattu koskemaan vain perustuloa, eli vaikka teoriaosuudessa esitellään lyhyesti myös muita sosiaaliturvamalleja, tutkielmassa keskitytään nimenomaan perustuloon. Tutkielman kohteena on perustulo, sillä se on huomattavasti yleisemmin keskustelussa oleva malli kuin muut vastaavanlaiset sosiaaliturvamallit, kuten negatiivinen tulovero tai perustili. Perustulomalleja on hyvin monenlaisia, mutta niiden osalta ei ole tehty erityisiä rajauksia kirjallisuuskatsauksessa, vaan mallien erot huomioidaan erikseen tuloksissa näkemyksiin vaikuttavina tekijöinä. Sen sijaan korkeakouluopiskelijoiden

haastatteluiden osalta perustulon muodoksi on rajattu European Social Survey (2016) mukainen Suomen olosuhteisiin sovellettu vastikkeeton ja tarveharkinnaton vähimmäistulo, sillä se on haastateltaville helposti määriteltävä ja yksinkertainen perustulon muoto.

Kirjallisuuskatsauksessa ei ole tehty myöskään varsinaisia maantieteellisiä rajauksia, jotta mukaan saadaan mahdollisimman laaja kuva perustulonäkemyksistä. Toisaalta katsaukseen on valikoitunut kielitaidollisista syistä vain englanninkielisiä artikkeleita, jotka osaltaan saattavat rajata katsausta maantieteellisesti. Korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä sen sijaan tarkastellaan vain Suomen tasolla, sillä tutkielmassa mielenkiinnon kohteena ovat erityisesti suomalaiset korkeakouluopiskelijat. Korkeakouluopiskelijoiden valinnassa on pyritty huomioimaan erilaisia sosioekonomisia asemia ja opiskelijoita monipuolisten näkemysten esiintuomiseksi.

Sosiaalisista riskeistä keskitytään korkeakouluopiskelijoiden haastatteluissa ennen kaikkea toimeentulovaikeuksiin ja uupumiseen. Nämä riskit ovat usein puheenaiheena korkeakouluopiskelijoiden kohdalla, ja haastateltavat korkeakouluopiskelijat osaavat siten todennäköisesti helpommin arvioida kyseisiä omaa viiteryhmäänsä koskettavia sosiaalisia riskejä.

1.3 Keskeiset käsitteet

Perustulo on jokaiselle kansalaiselle maksettava etuus, joka ei ole riippuvainen työtilanteesta, siviilisäädystä, työhalukkuudesta tai työsuoriutumisesta. (Van Parijs, 1991, 102). Perustulo on määritelty tarkemmin luvussa 3.

Sosiaaliturva on julkisen sektorin kansalaisilleen järjestämää taloudellista ja sosiaalista turvallisuutta (Havakka, Niemelä & Uusitalo, 2017, 12). Suomessa sosiaaliturva on käytännössä Kelan ja hyvinvointialueiden palveluiden ja rahallisten etujen kokonaisuus, jonka tarkoitus on taata kaikissa elämäntilanteissa ihmisille tarvittava toimeentulo ja huolenpito (Kela, 2023a).

Sosiaalinen riski Ewaldin (2004, 23) mukaan riski tarkoittaa vaaraa tai epätoivottavaa tapahtumaa. Riskistä tulee sosiaalinen riski, jos riskillä on laajempia yhteiskunnallisia

seurauksia, yhteiskunta tunnistaa riskit sellaisiksi, jotka vaativat sen puuttumista tai yhteiskunnan monimutkaisuuden vuoksi yksilö ei voi enää hallita itse riskiä (Havakka, 2018, 127).

Hyvinvointivaltio on Edling (2018, 2) määritelmän mukaan julkisen toimijan tarjoama keskitetty sosiaalivakuutuksen ja sosiaalipalveluiden yhdistelmä. Hyvinvointivaltio tarjoaa kansalaisilleen taloudellista turvaa ja suojaa vanhuudelta, sairaudelta ja työttömyydeltä (Edling, 2018, 2).

1.4 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena monimenetelmätutkimuksena, joka sisältää kirjallisuuskatsauksen ja haastatteluosuuden. Kvalitatiivinen tutkimus on ominaispiirteiltään analyysivetoista, mitä- ja miten- kysymysten painottamista, sekä subjektisuuden arvostamista (Juhila, 2021). Kvalitatiivinen tutkimusote sopii perustulon ja sosiaalisten riskien kaltaisiin monimutkaisiin ja henkilökohtaisiin aiheisiin hyvin, koska se mahdollistaa ihmisten motiivien, ajatusten ja tunteiden syvällisemmän tutkimisen. Tämä on erityisen tärkeää, kun tavoitellaan syvempää ymmärrystä kansalaisten mielipiteistä ja kokemuksista, johon ei voisi pelkästään määrällisillä mittareilla päästä.

Kirjallisuuskatsaus toteutetaan systemaattisena, jolloin tarkoituksena on saada yleiskatsaus aihepiiriin yhteiskuntatieteellisellä lähestymistavalla (Kallio 2006, 10), eli tässä tapauksessa yleiseen kansalaisten mielipiteeseen perustulosta. Perustulosta itsessään on paljon aikaisempaa tutkimusta, minkä vuoksi systemaattinen kirjallisuuskatsaus on sopiva työkalu aikaisempien relevanttien tutkimusten ja teorioiden kokoamiseen ja analysointiin. Kaiken kaikkiaan kirjallisuuskatsaus tarjoaa laajan ja monipuolisen näkökulman perustuloon liittyvään keskusteluun ja tutkimukseen eri maissa ja kulttuureissa. Se tarjoaa myös teoreettisen perustan ja vertailukohtan, johon voidaan peilata korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia. Menetelmän kattavuus ja järjestelmällisyys on myös olennaisen tärkeää etsittäessä tietoa juuri kansalaisten suhtautumisesta perustuloon. Kirjallisuuskatsauksen aineistona käytetään vertaisarvioitua kirjallisuutta sekä Suomesta että kansainvälisesti korkealaatuisen tiedon varmistamiseksi. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tietokantana on Tampereen yliopiston Andor-tietokanta.

Kirjallisuuskatsauksen lisäksi tutkimuksessa toteutetaan puolistrukturoituja teemahaastatteluja korkeakouluopiskelijoille koskien perustuloa sosiaalisten riskien hallinnassa. Korkeakouluopiskelijoiden haastattelut tuovat tutkimukseen syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa, joka ei välttämättä tule esiin pelkästään kirjallisuuskatsauksen kautta. Teemahaastattelussa keskeistä on teemoittain eteneminen ja se keskittyy haastateltavan näkemyksien kuulemiseen ja yksilöllisten merkitysten esilletuontiin (Hirsjärvi & Hurme, 2022, 4.2.3). Teemahaastattelu sopii tutkimukseen, koska haastattelujen tarkoitus on saada nimenomaan yksittäisten korkeakouluopiskelijoiden omia mielipiteitä käsiteltävistä teemoista, kuten perustulosta ja sen mahdollisista vaikutuksista nimettyihin sosiaalisiin riskeihin. Haastattelulla on mahdollista päästä haastateltavan syvällisiin ja henkilökohtaisiin näkemyksiin, jotka voivat lisätä ymmärrystä ihmisten suhtautumistavoista perustuloon.

Tutkimuksessa käytetään kirjallisuuskatsauksen ja haastatteluiden yhdistelmää, jotta saadaan aikaisemmin tutkitusta perustulon yleisestä mielipiteestä yleiskuvaa, jota voidaan peilata uutena tuotettuun tietoon korkeakouluopiskelijoiden haastatteluista. Kirjallisuuskatsauksen tuloksia on tarkoitus verrata haastattelujen tuloksiin ja pyrkiä löytämään mahdollisia yhteisiä teemoja ja tarkastella, vaikuttavatko haastateltujen opiskelijoiden näkemykset olevan linjassa väestön yleiseen mielipiteeseen perustulosta. Kaiken kaikkiaan monimenetelmätutkimus, joka yhdistää kirjallisuuskatsauksen ja haastattelut, tarjoaa kattavamman ja monipuolisemman kuvan tutkimusaiheesta. Tämä lähestymistapa mahdollistaa sekä laajan että syvällisen analyysin, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta. Kirjallisuuskatsauksen ja haastattelujen yhdistäminen auttaa myös varmistamaan, että tutkimuksessa huomioidaan sekä teoreettiset että käytännön näkökulmat.

1.5 Aikaisemmat tutkimukset

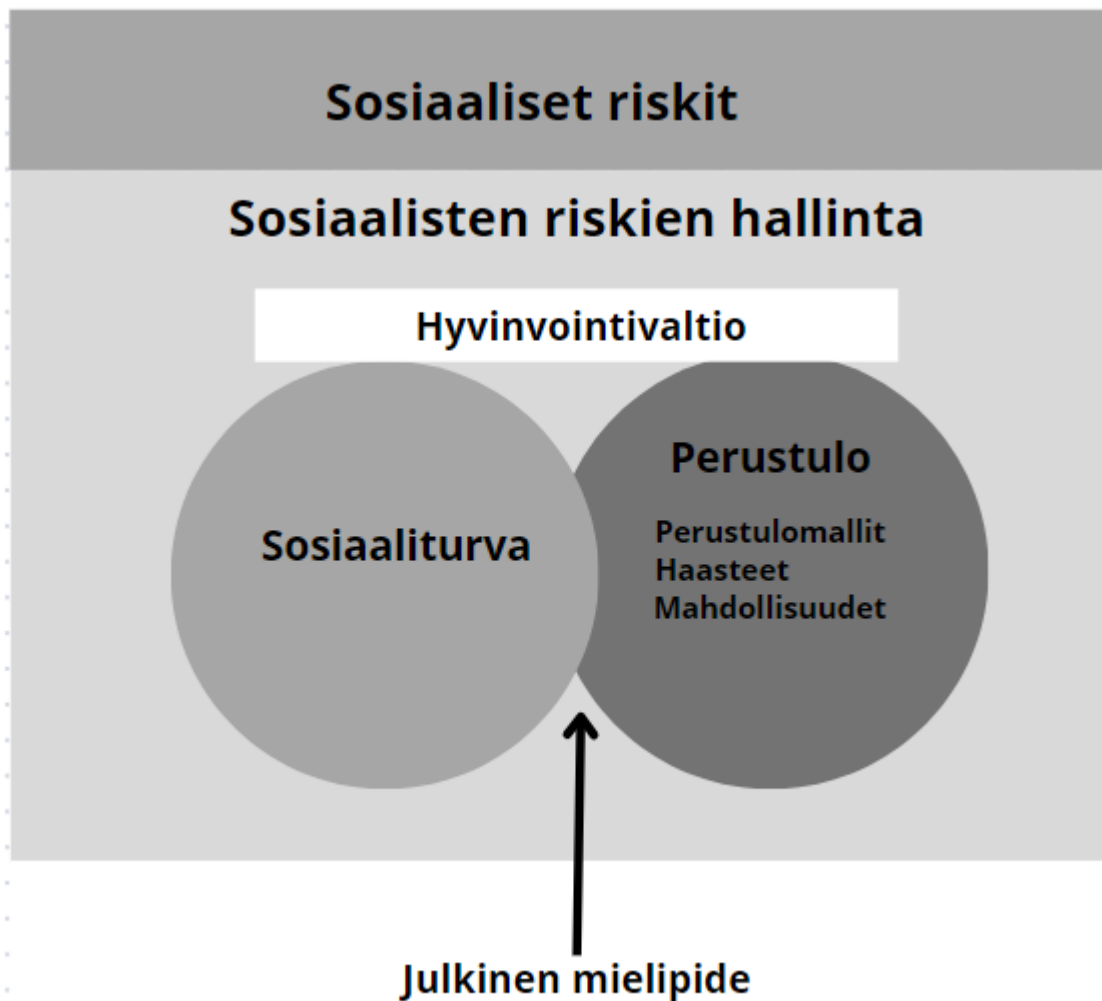
Aikaisempaa tutkimusta perustulosta löytyy laajasti erityisesti kansainvälisellä tasolla. Aihetta on tutkittu esimerkiksi Langridgen, Buchsin ja Howardin (2023) toimesta ekologisuuden näkökulmasta. Daruich & Fernández (2024) taas tutkivat perustuloa pitkäaikaisseurauksien näkökulmasta ja Hanna & Olken (2018) köyhyyden ehkäisykeinona kehittyvissä maissa. Tutkimusta perustulon kannatuksesta on saatavilla vähemmän, mutta

aineistoa löytyy kuitenkin erityisesti kansainvälisistä lähteistä. Roosma & van Oorschot (2020) ovat tutkineet tekijöitä, jotka vaikuttavat perustulon suosioon Euroopassa, Stadelmann-Steffen & Dermont (2020) tutkivat Suomen ja Sveitsin kansalaisten näkemyksiä perustuloon, ja Choi (2021) eurooppalaisten arvoja ja asenteita perustuloa kohtaan. Suomessa perustulon kannatusta on tutkittu kansalaisten kannatuksen näkökulmasta erityisesti Pulkan, (2021), Andersson & Kangas (2002) ja Mannisen (2016) tutkimuksissa. Lisäksi tutkimusta löytyy myös tarkemmin rajattujen ryhmien osalta, kuten sosiaalialan ammattilaisten (Mäkipää, 2016) ja tamperelaisten kuntavaaliehdokkaiden (Rantala, 2017) näkökulmista. Perustulosta ei ole kuitenkaan Suomessa tehty kansalaisten näkemyksiä ja niitä selittäviä tekijöitä kokoavaa kirjallisuuskatsausta. Tämä tutkielma tuottaa näin ollen laaja-alaista ja tieteellistä tietoa perustulon julkisesta mielipiteestä ja sen taustalla olevista tekijöistä.

Lisäksi tämä tutkielma laajentaa ymmärrystämme korkeakouluopiskelijoiden näkemyksistä perustuloon liittyen. Suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden suhtautumista perustuloon ei ole myöskään aiemmin juurikaan tutkittu. Opiskelijoiden suhtautumista sosiaaliturvan vastikkeellisuuteen on tutkittu EVA:n arvo- ja asennetutkimuksen analyysissä (Haavisto, 2017), jossa käsitellään myös perustulon kaltaisen sosiaaliturvamallin kannatusta, mutta pääpaino tutkimuksessa on kuitenkin sosiaaliturvaan liittyvien mielipiteiden kvantitatiivinen tarkastelu, eikä se näin ollen valota tarkemmin ajatuksia, tunteita ja motiiveja.

1.6 Teoreettinen viitekehys

Tutkielman teoreettinen viitekehys on kuvattuna kuviossa 1. Ensimmäisessä teoriaosuudessa syvennytään ensinnäkin sosiaalisten riskien käsitteeseen, nimetään ja taustoitetaan perinteisiä sosiaalisia riskejä ja käsitellään yhteiskunnan muutoksen aiheuttamia uusia sosiaalisia riskejä ja niiden hallintaa. Toisekseen käsitellään hyvinvointivaltiota sosiaalisten riskien hallintakeinona ja tarkastellaan hyvinvointivaltion ulottuvuuksia, mahdollisuuksia ja tulevaisuutta.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Teoreettisen viitekehyyksen toisena osiona tarkastellaan perustuloa, sen kokeiluja ja vaikutuksia Suomessa ja ulkomailla. Teoreettinen osuus perustulon osalta alkaa sosiaaliturvaan perehtymisellä ja perustulon liittämällä osaksi sosiaaliturvaa sen yhtenä vaihtoehtona. Teoriaosuudessa syvennytään Suomen 2017–2018 perustulokokeiluun ja siitä saatuun informaatioon järjestelmän vaikutuksista suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa. Kokonaisuudessaan teoreettinen viitekehys tutkielmassa keskittyy sosiaaliturvan, perustulon ja sosiaalisten riskien yhteyteen.

1.7 Tutkielman rakenne

Tutkielman johdannossa (luku 1) taustoitetaan perustuloa ja tutkimusta sen kannatuksesta. Johdannossa määritellään tutkimuskysymykset, keskeiset käsitteet ja aiheen rajaus.

Luvussa esitellään myös tutkimuksen menetelmiksi kirjallisuuskatsaus ja haastattelut, sekä käsitellään näiden aineistojen analyysimenetelmiä.

Tutkielman ensimmäisessä teorialuvussa (luku 2) käsitellään sosiaalisia riskejä, ja niiden hallinkeinoja keskittyen erityisesti sosiaaliturvaan. Luvussa taustoitetaan perinteisiä sosiaalisia riskejä sekä tuodaan esille uusia sosiaalisia riskejä ja esitellään niiden mahdollisia hallintakeinoja. Teorialuvussa käsitellään myös hyvinvointivaltioita ja sen yhteyttä sosiaaliturvaan ja sosiaalisten riskien hallintaan. Tutkielman luku 3 aloitetaan perustulon käsitteeseen ja ominaisuuksiin perehtymällä. Seuraavaksi perustuloa vertaillaan muihin sosiaaliturvamalleihin ja perehdytään Suomen perustulokokeiluun. Lopuksi kartoitetaan perustulon haasteita ja mahdollisuuksia.

Tutkielman tulokset esitellään luvussa 4. Tämä empiirinen osuus alkaa kirjallisuuskatsauksella perustulon kannatuksesta ja ihmisten suhtautumisesta perustuloon. Kirjallisuuskatsauksen osiossa edetään menetelmällisesti systemaattisen kirjallisuuskatsauksen mukaan ja vastataan tutkimuskysymyksiin perustulon kannatuksesta, ihmisten suhtautumisesta siihen ja suhtautumista selittävästä tekijöistä. Kirjallisuuskatsauksen lisäksi luvussa 4 kuvataan tutkimushaastattelujen avulla korkeakouluopiskelijoiden suhtautumista perustuloon. Haastatteluilla pyritään selvittämään yhteisiä teemoja eri haastateltavien väliltä ja saamaan vapaamuotoista kuvailevaa tietoa korkeakouluopiskelijoiden näkemyksistä. Haastattelujen tuloksia verrataan kirjallisuuskatsauksesta saatuihin tuloksiin keskittyen erityisesti argumentteihin perustulon puolesta ja vastaan. Luvussa 5 tehdään yhteenveto tutkielman johtopäätöksistä ja reflektoidaan kirjallisuuskatsausta sekä korkeakouluopiskelijoiden haastattelujen tuloksia.

2 SOSIAALISET RISKIT JA NIIDEN HALLINTA

2.1 Sosiaaliset riskit käsitteenä

Sosiaalinen riski ei ole käsitteenä täysin yksiselitteinen. Yleisesti sosiaaliset riskit liittyvät terveyteen ja elämään, ja ne voivat vaikuttaa yksilön toimeentuloon kielteisesti. (Havakka, 2018, 124.) Käsitteenä sosiaaliset riskit viittaavat siis yksinomaan negatiiviseen tapahtumaan, eikä sosiaalisella riskillä ole mahdollisuutta positiiviseen lopputulemaan riskin realisoituessa. Sosiaalisten riskien tarkastelun näkökulma riippuu paljon myös tarkastelijasta: yksilöt tarkastelevat omaa toimeentuloaan, työnantajat työkyvyttömyyttä, ja poliitikot sosiaaliturvaa (Havakka, 2018, 124). Sosiaaliset riskit voidaan myös jakaa hyvinvointivaltiossa perinteisiin sosiaalisiin riskeihin ja uusiin sosiaalisiin riskeihin (Havakka, 2018, 125).

Teollistuneen yhteiskunnan hyvinvointivaltion tarkoitus oli vastata ihmisten tarpeisiin, joita markkinat eivät tyydyttäneet. Näitä olivat tulojen keskeytyminen, sairaus, työttömyys, vammautuminen, eläköityminen, tulojen ja tarpeen epätasainen jakaantuminen, kuten esimerkiksi lapsen syntymässä, tai muut tarpeet, jotka yleisesti haluttiin valtion hoidettavaksi. (Taylor-Gooby, 2004, 2.) Perinteiset sosiaaliset riskit ovat näin vahvasti valtion tunnistamia ja niiden hallinta on paljolti valtion vastuulla. Esimerkiksi Suomen perustuslaki tunnistaa merkittävimmät sosiaaliset riskit ja siihen on kirjattu lain takaavan niiden hallinnan. Perinteisiksi sosiaalisiksi riskeiksi voidaankin luokitella Suomen perustuslaissa määritellyt työttömyys, sairaus, työkyvyttömyys, vanhuus, lapsen syntymä ja huoltajan menetys. (perustuslaki 19 § 2 mom.)

Perinteiset sosiaaliset riskit ovat merkittäviä kustannusten aiheuttajia yhteiskunnassa. Sairaus, työkyvyttömyys, kuolema, työttömyys ja työtapaturman sekä ammattitaudin riski aiheuttavat miljardiluokan kustannuksia yhteiskunnalle. Esimerkiksi työkyvyttömyyden riski aiheutti sosiaalivakuutukselle 3,7 miljardin euron kustannukset vuonna 2018 (Havakka, 2018, 148). Riskit ovat luonteeltaan hyvin laajaa kansanosaa koskettavia, esimerkiksi eläkkeensaajia on Suomessa jopa 1 568 000 (Eläketurvakeskus, 2023), jonka perusteella vanhuuden riskin osuutta väestöstä voi pitää merkittävän suurena. Perinteiset sosiaaliset

riskit ovatkin luonteeltaan merkittävää osaa väestöstä koskettavia ja yhteiskunnan kannalta kustannuksia aiheuttavia.

Uudet sosiaaliset riskit taas ovat riskejä, joita ihmiset kohtaavat sosiaalisten ja taloudellisten muutosten vuoksi (Taylor-Gooby, 2004, 2). Merkittävimmät yhteiskunnan muutokset sosiaalisten riskien suhteen ovat perhe-elämän monimuotoisuuden lisääntyminen, työelämän kasvanut epävarmuus ja sosiaaliturvan suuntautuminen markkinoille (Timonen, 2003, 19). Yksilön näkökulmasta uudet sosiaaliset riskit sisältävät yhteisiä tekijöitä. Uudet riskit vaikuttavat useampiin ihmisiin ja epäonnistuminen niiden hallinnassa voi johtaa merkittäviin seurauksiin tulevaisuudessa, uudet riskit vaikuttavat aikaisemmassa vaiheessa ihmisiin, uudet riskit vaikuttavat erityisen paljon vähemmistöihin ja uudet riskit sekoittavat työ- ja perhe-elämää. (Taylor-Gooby, 2004, 8.)

Uusien ja vanhojen sosiaalisten riskien luokittelu ei ole tarkkarajainen, koska esimerkiksi Pohjoismaissa perinteisiksi riskeiksi tunnistetut voivat olla eri kehitysvaiheen yhteiskunnassa uusia riskejä (Timonen, 2003, 24–24). Kuitenkin niiden välillä voi tunnistaa eroja. Uusissa sosiaalisissa riskeissä keskeisiä uusia tekijöitä ovat Taylor-Goobyn (2004, 8) tunnistamat keskittymiset perhe-elämään ja vähemmistöihin. Perhe-elämän muutos aiheuttaa enemmän perheen sisälle keskittyviä sosiaalisia riskejä, siinä missä perinteiset sosiaaliset riskit keskittyvät paljon toimeentulon ongelmiin, kuten työkyvyttömyyteen ja työttömyyteen. Erityisesti naisten työssäkäynti yhteiskunnallisena muutoksena on aiheuttanut muutoksia lasten ja vanhuksien hoidolle ja luonut uusia ongelmia (Havakka 2018, 138). Uusien sosiaalisten riskien keskittyminen myös vähemmistöihin eroaa perinteisestä sosiaalisista riskeistä, joiden voidaan (Armingeon & Bonoli (2006, 101) mukaan katsoa keskittyneen paljon perheen elättäjän sosiaalisiin riskeihin.

2.1 Sosiaalisten riskien hallinta

Sosiaalisten riskien hallinta tarkoittaa toimia, joilla voidaan hallita taloudelliseen toimeentuloon liittyviä sosiaalisia riskejä. Toimet voivat olla julkisia tai yksityisiä ja toimijat yksilöitä, kotitalouksia, yhteisöjä tai yhteiskuntia. (Kulmala, 2018, 194.) Holzmann & Jorgensen, (2001) taas korostavat kehittämässään maailmanpankin sosiaalisten riskien hallinnan viitekehyksessä sosiaalisten riskienhallinnan olevan laajennettu versio

sosiaalisesta suojelusta. Sosiaalisella suojelulla tarkoitetaan julkisen sektorin tarjoamaa apua yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen riskienhallinnalle, ja tukea kriittisen köyhille. Sosiaalisten riskien hallinta sisältää sosiaalisen suojelun työkalut, kuten työmarkkinainterventiot, sosiaalivakuutusohjelmat ja sosiaaliset turvaverkot, ja tuo lisäksi julkisia keinoja vaikuttaa markkinalähtöisiin ja ei-markkinalähtöisiin riskienhallinnan työkaluihin. (Holzmann & Jorgensen, 2001, 536.) Keskeisintä sosiaalisen riskienhallinnan viitekehyksessä Holzmannin & Jorgensenin (2001, 536–537) mukaan ovat riskienhallintastrategiat, riskienhallinnan virallisuus ja riskienhallinnan toimijat.

Riskienhallintastrategiat voidaan jakaa kolmeen kategoriaan, jotka ovat riskin realisoitumisen estämiseen tähtäävät strategiat, riskin realisoitumisen ennaltaehkäisevät vaikutuksien vaimentamisen strategiat ja riskien realisoitumisen vaikutusten helpottaminen. Riskin realisoitumisen ehkäiseviä strategioita ovat esimerkiksi koulutukseen, ympäristöön ja makrotalouteen panostaminen. Näillä toimilla voidaan ehkäistä esimerkiksi työmarkkinoista tai kouluttautumattomuudesta johtuvaa työttömyyttä. (Holzmann & Jorgensen, 2001, 541.) Riskien vaikutuksien vaimentamiseen tähtäävä strategia taas pyrkii tavoitteeseen hajauttamisen, vakuuttamisen ja suojautumisen keinoin. Hajauttamisella tarkoitetaan sosiaalisten riskien hallinnan kontekstissa panostamista eri pääomiin, kuten fyysiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen, eli esimerkiksi terveyteen, varallisuuteen ja sosiaalisiin suhteisiin. Vakuuttamisella tarkoitetaan riskien jakamista virallisen vakuuttamisen tai epävirallisen (esimerkiksi perheen kesken) vakuuttamisen keinoin. Suojautumisella taas riskien siirtämistä toiselle osapuolelle, esimerkiksi valuuttasopimuksella finanssimarkkinoilla. Myös esimerkiksi avioliitto tai vastaavat perhesuhteet voidaan nähdä suojautumisena riskiltä. (Holzmann & Jorgensen, 2001, 541–542.)

Riskin realisoitumisen jälkeiseen sopeutumiseen tähtäävät strategiat taas ovat yksilöiden näkökulmasta säästöihin ja tulonsiirtoihin tukeutumista ja valtion näkökulmasta ihmisten tukemista näissä toimissa (Holzmann & Jorgensen, 2001, 542). Sosiaalisten riskien hallintastrategioissa voi nähdä olevan paljon yhtäläisyyksiä yrityksen riskienhallintaan, koska esimerkiksi Juvosen, (2014, 23) yrityksen riskienhallinnan määrittelystä löytyvät samoja määrittelyä esimerkiksi riskin välttämisen, seurauksien pienentämisen ja riskin siirtämisen osalta.

Virallisuuden aste tarkoittaa sosiaalisen riskienhallinnan viitekehyksen kontekstissa sitä, miten virallista ja kytköksissä organisaatioihin toiminta on. Ensimmäisellä epävirallisella tasolla toiminta ei ole riippuvaista markkinoista tai julkisesta sektorista, ja toiminta voi olla esimerkiksi avioliitto tai säästämistä kunnan kaltaiseen reaaliomaisuuteen. Toisella tasolla hyödynnetään markkinapohjaisia instrumentteja, kuten pankkitalletuksia ja vakuutuksia. Kolmas taso taas sisältää julkisen sektorin keinot, kuten sosiaalivakuutuksen ja sosiaalietuudet. (Holzmann & Jorgensen, 2001, 542–543.)

Riskienhallinnan toimijoihin jakaminen alkaa yksilötasolta ja jatkuu kansainvälisiin instituutiohan asti. Toimijaluokitteluja ovat yksilötaso, yhteisö, järjestöt, markkinaehtoiset organisaatiot, valtiot ja kansainväliset instituutiot. Riskienhallinnan toimia toteutetaan kaikilla näillä tasoilla ja käytettävät keinot vaihtelevat tason mukaan. Yhteistä on kuitenkin yllä olevien riskienhallinnan strategioiden soveltaminen. (Holzmann & Jorgensen, 2001, 543–545.) Myös Kulmala (2018, 214–215) korostaa Holzmannin & Jorgensenin (2001) tapaan sosiaalisten riskien hallinnan toimijoiden monimuotoisuutta artikkelissaan. Sosiaalisten riskien hallinta ei rajoitu julkisen sektorin tarjoamaan sosiaaliturvaan tai toimiin, vaan sosiaalisten riskien hallintaan osallistuvat monenlaiset toimijat yhteiskunnan eri tasoilta.

Sosiaalisten riskien hallintaprosessi sisältää samoja elementtejä kuin organisaatioiden riskienhallinta ja sen prosessin voi kuvailla myös ISO 31000 -standardin mukaan. ISO 31000 -standardiin sovitettu sosiaalisten riskien hallintaprosessi sisältää riskienarviointiprosessin, hallintamenetelmien valinnan, viestinnän, tiedonvaihdon sekä seurannan ja arvioinnin. (Kulmala, 2018, 197.) Sosiaalisten riskien hallintaprosessi sisältää siis samat vaiheet kuin Juvosen (2014, 18–19) kuvaama yrityksen riskienhallintaprosessi ISO 31000-standardilla. Erot sosiaalisten riskien- ja yrityksen riskienhallinnassa näkyvät kuitenkin prosessin eri vaiheissa.

Toimintaympäristöä arvioidessa sosiaalisten riskien osalta kiinnitetään huomioita yhteiskunnan ja yksilöiden riskienottokykyyn ja -haluihin (Kulmala, 2018, 197), kun taas yrityksen riskienhallinnassa fokus on yrityksen liiketoimintaympäristöllisissä seikoissa, kuten kumppanuussuhteissa ja yhteiskunnallisessa toimintaympäristössä (Juvonen, 2014, 18). Riskien tunnistamisen, analysoinnin ja arvioinnin osalta sosiaalisissa riskeissä pohdittavat teemat ovat esimerkiksi uusien ja vanhojen sosiaalisten riskien tunnistamisessa ja

yhteiskunnallisissa sekä yksilöllisissä seurauksissa (Kulmala, 2018, 197), kun taas yrityksen riskienhallinnassa keskitytään kiinteästi yrityksen näkökulmasta merkittäviin riskeihin, kuten talousriskeihin (Juvonen, 2014, 19). Hallintaprosessien osalta keinot ovat sosiaalisten ja yrityksen riskienhallinnan osalta samat ehkäisy-, lieventämisen ja sopeutumisen keinot, mutta käytännön työkalut sosiaalisten riskien osalta ovat esimerkiksi sosiaaliturva (Kulmala, 2018, 198) ja yrityksen riskienhallinnassa vakuuttamisen eri muodot (Juvonen, 2014, 24).

2.3 Hyvinvointivaltio

Hyvinvointivaltio tarjoaa kansalaisilleen sosiaalivakuutuksen ja sosiaalisia palveluita. Hyvinvointivaltiota pidetään alkuperältään Iso-Britanniassa kehitettynä ajatuksena valtion reagoimisesta yhteiskunnan teollistumisen aiheuttamiin sosiaalisiin muutoksiin. (Edling, 2018, 2.) Harisalo & Miettinen (2004, 42) taas näkevät teoksessaan hyvinvointivaltion olevan alkujaan jo 1800-luvun Saksasta, jossa tehtiin lakialoite julkisen vallan tarjoamasta sosiaalivakuutuksesta. Alkuperäinen hyvinvointivaltion määritelmä ei ole siis käsitteenä kiveen hakattu. Yhteistä hyvinvointivaltion määritelmälle on kuitenkin Edlingin (2018) ja Harisalon & Miettisen (2004) mukaan sosiaalivakuutus ja julkisen vallan toiminta sosiaalivakuutuksen edistämiseksi.

Hyvinvointivaltion voi jakaa kolmeen erilaiseen malliin, jotka ovat liberaali, korporatiivinen ja sosiaalidemokraattinen malli. Liberaalissa mallissa on ideana kannustaa kansalaisia osallistumaan työmarkkinoille ja pyrkiä hoitamaan toimeentulo markkinalähtöisesti. Mallissa tyypillistä on alhainen sosiaalietuuksien taso, vaatimaton sosiaalivakuutus ja tarkat rajoitukset tuen saannille. Mallista esimerkkinä ovat Australia, Yhdysvallat ja Kanada. (Esping-Andersen, 1990, 111.) Korporatiivinen malli pitää sisällään keskittymisen yksityiseen sosiaalivakuutukseen, luokkaerojen säilyttämiseen ja perhekeskeiseen sosiaaliturvaan. Mallissa pyritään säilyttämään työttömäksi joutuneen elintaso, ja sosiaaliturva on tarkoitettu perhekohtaiseksi kirkon vaikuttaman perinteisen perhekäsityksen ylläpitämiseksi. Malli on yleinen esimerkiksi Saksassa, Ranskassa ja Italiassa. (Esping-Andersen, 1990, 111–112.) Kolmas malli on sosiaalidemokraattinen malli, jossa keskeistä on universaalisuus ja tasa-arvo. Sosiaaliturvan taso tässä mallissa on hyvä ja se korostaa yksilöllisyyttä ja kaikkien oikeutta tähän sosiaaliturvaan. Esimerkkinä tästä mallista ovat Pohjoismaat. (Esping-Andersen, 1990, 112–113.)

Esping-Andersenin mallia on kuitenkin arvioitu myös kriittisesti sen yksinkertaistamisen, eurosentrismin ja relevanttiuden vuoksi. Deeming, (2017) suhtautuu kriittisesti erityisesti mallin keskittymisestä eurooppalaiseen näkökulmaan sekä mallin luokittelujen yksinkertaistamiseen. Bambra (2007) taas kritisoi artikkelissaan Esping-Andersenin (1990) mallista puuttuvan sukupuolten tasa-arvoon liittyvä tarkastelu, sekä Etelä-Euroopan maiden huomiointi. Kriitikoista huolimatta Esping-Andersenin (1990) teosta pidetään edelleen merkittävänä ja esimerkiksi Deemingin (2017, 405) mukaan se on inspiroinut ja muuttanut sosiaalitutkimusta merkittävästi.

Pohjoismaisia valtioita pidetään yleisesti onnistuneina ja kehittyneinä hyvinvointivaltioina. Pohjoismaisista hyvinvointivaltioista puhuttaessa tarkoitetaan yleisesti Suomea, Ruotsia, Norjaa, Tanskaa ja Islantia. Näiden pohjoismaisen hyvinvointivaltion onnistumisina pidetään turvallisuutta, tasa-arvoa, ihmisten hyvinvointia, alhaista köyhyyttä ja ihmisten vapautta (Hänninen, Lehtelä & Saikkonen, 2019). Kettunen (2001, 261–262) näkee Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskuntaan kuuluvana myös ammattiyhdistysliikkeen vahvan aseman. Ammattiyhdistysliikkeen vahva asema pohjoismaissa on ollut isona tekijänä luomassa tasa-arvoa työelämään ja sosiaalisia oikeuksia työntekijöille. Toisaalta Pohjoismaisen malli vaatii myös kireän progressiivisuuden verotuksen ja työvoiman korkean osallistumisen työmarkkinoille järjestelmän rahoittamiseksi (Esping-Andersen, 1990, 113).

Hyvinvointivaltio Suomessa on yhteisöllisyyden edistäjä, palveluiden tuottaja, eroja tasoittava ja sääntelevä kokonaisuus. Suomalainen hyvinvointivaltio tukee valtiollista yhtenäisyyttä ratkaisemalla yhteiskunnallisia ongelmia, kuten työttömyyttä. Hyvinvointivaltio tuottaa yhteiskunnan toimintaa olennaisesti auttavia palveluita, kuten koulutusta. Ongelmien ratkaisemisen ja palveluiden tuottamisen kaltaisten asioiden lisäksi hyvinvointivaltio Suomessa tasaa myös ihmisten sosiaalisia ja taloudellisia eroja ja hallinnoi sääntelyä. Tämä tapahtuu progressiivisen verotuksen ja valtion päättämän yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoin, eli lakien säätämisen avulla. (Harisalo & Miettinen, 2004, 49–50.) Suomalaista hyvinvointivaltioita pidetään yleisesti onnistuneena, josta tunnettuna osoituksena Suomi on valittu seitsemättä kertaa maailman onnellisimmaksi maaksi kansalaisten onnellisuutta mittaavassa kyselyssä (Helliwell ym., 2024).

2.4 Hyvinvointivaltion tulevaisuus ja haasteet

Hyvinvointivaltioon ja sen tulevaisuuteen liittyy paljon haasteita. Giddensin (2006, 380) mukaan esimerkiksi kasvava työttömyys ja moraalikato ovat uhkia hyvinvointivaltiolle. Kasvava työttömyys ja moraalikato aiheuttavat sosiaalietuuksien kustannusten kasvua. Mahdollisista haasteista huolimatta on kuitenkin todettu, että aktiivisella reagoinnilla hyvinvointivaltion kriisitilanteisiin voidaan ylläpitää hyvinvointivaltioita kestävästi. Esimerkiksi COVID-19 kriisissä pohjoismaiset hyvinvointivaltiot tukivat ihmisiä ja yrityksiä työn kysynnän laskiessa, mikä johti hyvinvointivaltioiden onnistuneeseen selviämiseen COVID-19 kriisistä ja yhtenäisen yhteiskunnan ylläpitämiseen (Blomquist, Greve, Hvinden & Van Gerven, 2021, 309).

Demografista muutosta kohti vanhempaa ikäpyramidia voi perustellusti pitää yhtenä keskeisenä hyvinvointivaltion tulevaisuuden ongelmana. Väestön vanhetessa, eliniän noustessa ja syntyvyyden laskiessa (Coleman, 2006, 298) ilmenee keskeinen ongelma yhteiskunnan huoltosuhteeseen: kuka rahoittaa hyvinvointivaltion? Yksi keskeinen esitetty ratkaisu on maahanmuutto, jota ilman esimerkiksi Suomessa väkiluku vähenisi. (Tilastokeskus, 2023). Esimerkiksi Suomessa maahanmuuttajat ovat keskimäärin kantaväestöä nuorempia, mikä nuorentaa väestöpyramidia (Valtioneuvosto, 2021). Coleman (2006, 307) ratkaisu taas keskittyy ennemmin syntyvyyden lisäämiseen kuin maahanmuuttoon, esimerkiksi hyvinvointipalveluiden, verotuksen ja työympäristöjen kehittämiseen naisten näkökulmasta.

Keskeinen hyvinvointivaltion tulevaisuuteen liittyvä teema on tulevaisuuden työelämän muuttuminen ja automaation lisääntyminen. On arvioitu, että automaatio korvaa noin 15 % työvoimasta globaalisti. Tämä johtaa työelämän muuttumiseen ja suureen määrään koulutusta uusiin työtehtäviin. (Johnson & Roberto, 2020, 234.) Tähän Johnson & Roberto (2020) ehdottavat ratkaisuksi perustuloa. Perustulo mahdollistaisi yksilöiden toimeentulon uudelleen kouluttautumisen aikana ja näin parantaisi yksilöiden taloudellista asemaa pidemmälläkin aikavälillä. Tämä edesauttaisi myös kyseisiä henkilöitä työllistymään pidemmällä aikavälillä tuottavimpiin työsuhteisiin. (Johnson & Roberto, 2020, 234.)

3 PERUSTULO

3.1 Perustulo käsitteenä

Yleisesti määriteltynä perustulo on sosiaaliturvamalli, joka tarkoittaa kaikille yhteiskunnan jäsenille ehdoitta maksettavaa etuutta. Etuus maksetaan henkilökohtaisesti, tarveharkinnattomasti ja vastikkeettomasti, eli summa maksetaan yksilölle, jonka omaisuudella tai tuloilla ei ole merkitystä, eikä etuuden saamiseen liity velvoitteita esimerkiksi työn hakemisen suhteen. (Perkiö, 2021, 5.) Perustulon tavoitteena on yksinkertaistaa sosiaaliturvajärjestelmää, vähentää byrokratiaa ja tarjota taloudellista turvaa kaikille kansalaisille. Perustulo voidaan toteuttaa monilla erilaisilla tavoilla, ja eroja voi olla esimerkiksi sen suuruudessa, universaalisuudessa tai rahoituksessa.

Yksinkertaisimmillaan perustulo tarkoittaa kaikille kansalaisille maksettavaa etuutta, joka ei riipu työtilanteesta, siviilisäädystä, työhalukkuudesta tai työsuoriutumisesta (Van Parijs, 1991, 102). Van Parijsin (1991) esittämässä määritelmässä keskeistä onkin juuri vastikkeettomuus ja tarveharkinnattomuus, jotka eivät edellytä suurta byrokratiaa. BIEN:in (n.d) perustulon määritelmässä Van Parijsin (1991) periaatteiden päälle lisätään myös perustulon maksamisen säännöllisyys. Perustulo maksettaisiin tietyn ajan välein, esimerkiksi kuukausittain. Perustulon maksaminen kansalaisille toimisi siis melko samaan tapaan kuin esimerkiksi nykyisin Suomessa maksettavat toimeentuloa edistävät etuudet, kuten toimeentulotuki. Selkeimpänä käytännön erona olisi sen automaattisuus ja tarveharkinnattomuus. Perustulon ollessa tasasuuruinen ja tarveharkinnaton, se ei vaatisi monimutkaista todistelua etuuden tarpeesta (Atkinson, 1997, 3-4).

Puhtaassa perustulojärjestelmässä kaikki sosiaalietuudet korvattaisiin yhtenäisellä kaikille kansalaisille maksettavalla perustulolla. Tämä vaatisi verotuksen muuttamista ja ainakin verotuksen alkamista heti ensimmäisestä tienatusta eurosta. (Atkinson, 1997, 2.) Näin verotus tasapainottaisi perustuloa siten, että todellisuudessa suurempaa palkkaa saavien perustuloetus ikään kuin verotettaisiin pois. Atkinson (1997, 2–3) esittää myös perustulomallissaan siihen yhdistettäväksi tasasuuruista tuloverotusta järjestelmän rahoittamisen varmistamiseksi ja tulojen tasaamiseksi. Järjestelmän ei kuitenkaan tarvitse

olla rahoitettu välttämättä tuloverosta. Van Parijs (2004, 10) mukaan rahoitus voisi tulla myös arvonlisäverosta tai valtionomaisuuden tuotoista, kuten Alaskan öljykentistä.

Perustulon universaalisuus ja siihen oikeutettujen tarkka rajaaminen on haastava ja mielipiteitä rajaava kysymys. Van Parijsin (2004, 10) mukaan rajaaminen voitaisiin tehdä esimerkiksi kansalaisuuden, asumisoikeuden, verovelvollisuuden tai maassaoloajan mukaan. BIEN (n.d) taas esittää laillisen maassaoloajan kriteeriksi perustulon saamiseen. Käytännössä rajaaminen on siis mahdollista tehdä monella eri tapaa, soveltuen erilaisiin yhteiskuntiin ja sosiaaliturvan kulttuureihin. Esimerkiksi Suomessa on käytössä asumisperusteinen sosiaaliturva Kela (2023), joten olisi loogista olettaa myös perustulon olevan asumisperusteinen esimerkiksi kansalaisuusperusteisuuden sijaan.

3.2 Perustulo suhteessa muihin sosiaaliturvamalleihin

Sosiaaliturva on julkisen sektorin kansalaisilleen järjestämää taloudellista ja sosiaalista turvallisuutta (Havakka, Niemelä & Uusitalo 2017, 12). Suomessa sosiaaliturva on käytännössä Kelan ja hyvinvointialueiden palveluiden ja rahallisten etujen kokonaisuus, jonka tarkoitus on taata kaikissa elämäntilanteissa ihmisille tarvittava toimeentulo ja huolenpito (Kela, 2023a). Perustulo on yksi sosiaaliturvan järjestämisen vaihtoehtoinen muoto. Se kuitenkin eroaa merkittävästi Suomen sosiaaliturvasta. Siinä missä Van Parisjin (1991, 102) määritelmässä ei ole merkitystä työtilanteella, tarpeella tai kansalaisen halulla työskennellä, ja summa on kaikille samansuuruinen, Suomen sosiaaliturvajärjestelmä on erilainen. Suomessa etuudet voivat vaatia tarveharkintaa, kuten toimeentulotuki (Kela, 2024c), aktiivisuutta kuten työmarkkinatuki (Kela, 2024d), ja etuuskien taso voi vaihdella esimerkiksi asuinpaikan mukaan kuten asumistuki (Kela, 2024a). Suomen sosiaaliturvajärjestelmän korvaaminen perustulolla edellyttäisikin siis muutosta ihmisten ajatuksissa sosiaaliturvan vastikkeellisuutta ja tarvetta kohtaan.

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion sosiaaliturvamallin lisäksi maailmalla on myös paljon erilaisia malleja, joissa sosiaaliturva on huomattavasti rajatumpi valtion toimesta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa suuri osa sosiaaliturvasta ja jopa kymmenesosa bruttokansantuotteesta tulee yksityisen sosiaaliturvan kautta. Yksityiseen sosiaaliturvaan kuuluu esimerkiksi terveysvakuutus, eläke ja taloudellista turvallisuutta. Tätä yksityistä

sosiaaliturvaa edellyttää yleensä työsuhde. (Hacker, 2002, 29.) Kun sosiaaliturvajärjestelmä perustuu perustuloon, sen idea on, että tuki tulee suoraan julkisen sektorin kautta. Yhdysvaltojen yksityisemmän sosiaaliturvan järjestelmässä valtio taas osallistuu järjestelmään enemmän epäsuorasti tarjoamalla verovähennysoikeuksia yksityisen sosiaaliturvan palveluista (Hacker, 2002, 36). Van Parijsin (1991) perustulojärjestelmässä perustulo kuuluu yhtäläisesti kaikille kansalaisille, kun taas Yhdysvaltojen sosiaaliturvajärjestelmässä monien yksityisten sosiaaliturvan muotojen edellytyksenä on työsuhde (Hacker, 2002, 19). Myös sosiaalietuuksien jakautuminen eroaa järjestelmissä, sillä Van Parijsin (1991) perustulomallissa etuuden määrä on tasasuuruinen kaikille, mutta Hackerin (2002, 36) mukaan Yhdysvaltojen yksityisen sosiaaliturvan osalta suurituloisin osa hyötyy siitä eniten verovähennysten muodossa.

Perustulon lisäksi myös negatiivista tuloveroa on pohdittu sosiaaliturvan uudistavaksi malliksi. Negatiivissa tuloverossa sitä ikään kuin maksettaisiin valikoivasti ihmisen tulojen mukaa. Järjestelmän ideana olisi helpottaa pienituloisten toimeentuloa. (Stephens, 2019, 31.) Järjestelmä perustuisi kuitenkin työntekoon osallistumiseen, eikä perustulon tapaan summa olisi kaikille sama, vaan tuloista riippuva. Toisaalta perustulon ja negatiivisen tuloveron voi nähdä tuottavan lähes saman lopputuloksen (Honkanen, 2014, 119). Tässä on oletuksena se, että perustulomalli olisi sellainen, jossa verotus vähentäisi perustuloa. Negatiivinen tulovero ja perustulo nousevalla veroprosentilla voidaankin nähdä kääntäen verrannollisena, sillä negatiivisen tuloveron mallissa tulojen laskiessa maksettava summa alkaa kasvaa ja perustulossa tulojen kasvaessa maksettava summa alkaa laskea. Honkanen (2014, 119–120) esittää kuitenkin, että esimerkiksi Suomen tukijärjestelmän kontekstissa käytännön eroja syntyisi, sillä veroprosentti on vuosittaisesti säädettävä ja etuudet maksetaan lähtökohtaisesti kuukausittain.

Suomessa on esitetty myös ajatushautomo Liberan toimesta (Hamilo, Lepomäki & Lillfrank, 2013) perustili-mallia, jossa ideana on lainapohjainen sosiaaliturva. Ideana on kirjanpito maksetuista maksuista ja vastaanotetuista etuuksista omalle tilille, joka toimii henkilön sosiaaliturvana tarvittaessa. Mallin tarkoituksena on lisätä perustulon tavoin henkilökohtaista joustavuutta ja vähentää valtion byrokratiaa sosiaalietuuksien suhteen. Perustilissä valtio maksaisi alkuun summan jokaisen perustilille, ja tarvittaessa rahojen loppuessa valtio lainaisi rahaa lisää. (Hamilo ym., 2013, 28.) Siinä missä Van Parijs, (1991)

korostaa perustulomallissaan sen tasasuuruutta ja automaattisuutta, Hamilon ja kumppaneiden (2013) perustilissä vastuuta ja vapautta siirretään valtion päätäntävällä paljon myös yksilölle. Perustilimallissa yksilö voi hyötyä saadessaan tilin sisällön elinkaaren lopussa itselleen, mutta toisaalta se edellyttää myös enemmän vastuuta, sillä perustilin pääoman laskiessa aiheutuu seurauksia holhoustoimenpiteinä (Hamilo ym., 2013, 28-30).

Kokonaisuudessaan perustulo eroaa merkittävästi varsinkin nykyisistä käytössä olevista sosiaaliturvajärjestelmistä. Keskeisiä eroja tällä hetkellä käytettäviin sosiaaliturvajärjestelmiin, kuten Yhdysvaltojen tai Suomen, ovat vastikkeellisuus, universaalisuus ja tasasuuruus. Perustulon kaltainen sosiaaliturvaehdotus eli Hamilon ja kumppaneiden (2013) perustili taas sisältää perustulon kanssa yhtäläisiä elementtejä, esimerkiksi byrokraattisuuden ja vastikkeellisuuden vähenemiseen, mutta edellyttää kuitenkin yksilöltä enemmän vastuuta ja päätösvaltaa kuin Van Parisjin (1991) perustulomalli. Negatiivisen tuloeron osalta sen ja perustulon voidaan katsoa jopa tuovan lähes saman lopputuloksen etuuden suhteen, mutta esimerkiksi Suomessa lopputulos voisi vaihdella mekanismista ja käytännön toteutuksesta riippuen (Honkanen, 2014, 119-20).

3.3 Suomen perustulokokeilu

Suomessa toteutettiin perustulokokeilu vuosina 2017–2018. Perustulokokeilussa korvattiin työttömyysetuuksia 560 euron perustulolla 2 000 työttömän ihmisen satunnaisjoukolla. Perustulo oli vastikkeeton ja veroton etuus, eikä sen saaneella ryhmällä ollut velvoitetta työnhakuun tai aktivointitoimenpiteisiin. (Hämäläinen, Kanninen, Simanainen & Verho 2020, 1.) Kokeilun tavoitteena oli uudistaa sosiaaliturvaa siten, että osa-aikatyön vastaanottaminen olisi helpompaa ja vastaisi työelämän muutoksiin (Hiilamo, 2022, 179).

Suomi on perustulokokeilun suhteen mielenkiintoinen maa. Suomessa on olemassa laaja sosiaaliturva, joka tarjoaa kansainvälisesti korkeaa taloudellista hyvinvointia. Sen lisäksi Suomi on maailman kärkisijoilla ihmisten hyvinvoinnissa ja maassa on laadukkaat ja maksuttomat (tai edulliset) palvelut terveydenhuollosta koulutukseen. (Kangas ym., 2021, 6.) Tämän vuoksi taustan ymmärtäminen on Suomen perustulokokeilussa ja varsinkin sen arvioinnissa keskeistä. Perustulo ei tuo ihmisten toimeentuloon Suomessa niin radikaalia muutosta, kuin esimerkiksi joihinkin Afrikan maihin, jotka ovat köyhyyslistauksien

kärkipäässä (Ventura, 2024). Halmetoja ja kumppanit (2019, 322–324) tuovat myös esille, että Suomen sosiaaliturvassa on työttömyysturvan näkökulmasta jo olemassa olevia perustulon elementtejä, jonka vuoksi perustuloon siirtyminen ei olisi niin radikaali muutos. Näitä elementtejä ovat yksilöllisyys, rajaton kesto ja saatavuus kaikille työttömille.

Kokeilun tuloksista työllisyys jäi tilastollisesti vaatimattomaksi. Työllisyys lisääntyi perustulosaavassa ryhmässä 6 päivällä vuodessa. Työtuloissa ei havaittu merkittävää vaikutusta, joten työllisyyden osalta tulokset eivät olleet merkityksellisen suuria. (Hämäläinen ym., 2020, 36.) Työllisyyden lisäksi perustulokokeilussa tutkittiin myös osallistujien henkistä hyvinvointia. Tästä saatiin tilastollisesti merkittäviä tuloksia, että perustulosaavalla ryhmällä oli korkeampi tyytyväisyys elämään, parempi terveys, vähemmän mielenterveyden ongelmia ja paremmat kognitiiviset kyvyt. Erot pysyivät merkittävänä myös, kun terveydentila ja työllisyys otettiin huomioon ryhmien välillä. (Kangas ym., 2021, 84–85.) Hämäläisen ja kumppaneiden (2020) raportin perusteella kokeilun positiivisia vaikutuksia voidaan sanoa heikoiksi keskittymisen ollessa työllisyydessä, mutta Kangaksen ja kumppaneiden (2021) artikkelissa esitellyt henkistä hyvinvointia parantavat vaikutukset taas puoltavat kokeilun ja itse perustulon hyödyllisyyttä.

Kokeilua ja sen tuloksien relevanttiutta on myös kritisoitu erityisesti sen keskittymisestä pelkästään työllisyysvaikutuksiin, sekä lapsikorotuksen puuttumisesta perustulossa. Hiilamo (2022, 183) tuo esille, että perustulokokeilu keskittyi lähinnä työmarkkinavaikutusten mittaamiseen, ja muut perustulon keskeiset hyödyt, kuten byrokratian väheneminen jäivät tarkastelussa vähäiseksi. Perustulosaaneiden ei tarvinnut hakea erikseen etuuksia, joten tämä oletettavasti vähensi kustannuksia esimerkiksi Kelassa. Kelassa oli töissä 8 600 ihmistä vuonna 2022 (Kela, 2023 b), joten näiden säästöjen mallintaminen voisi tuoda merkittäviä vaikutuksia. Toinen Hiilamon (2022) kritisoima seikka kokeilussa oli lapsikorotuksen puuttuminen. Normaalisti Suomessa on lapsikorotus työmarkkinatuessa, mutta perustulossa sitä ei automaattisesti ollut sisällytetty. Tämä johti siihen, että tuen saadakseen piti olla vanhan systeemin kanssa tekemisissä tuen saadakseen.

Kokeilun kanssa päällekkäin Suomessa otettiin käyttöön aktiivimalli vuonna 2018. Aktiivimalli kiristi ehtoja etuuksiin, toi aktivointitoimenpiteitä työttömille ja leikkasi etuuksia. (Hiilamo, 2022, 183.) Aktiivimallin osuessa verrokkiryhmästä kahteen kolmasosaan ja

vaikuttaessa toisen kokeilun vuoden ajan, kokeilun tuloksia on hankala arvioida toisen vuoden osalta (Hämäläinen ym., 2020, 36). Perustulokokeilun tuloksien tulkitsemista haittavan vaikutuksen lisäksi aktiivimalli oli perustulon kannalta negatiivinen asia myös poliittisessa mielessä. Halmetojan ja kumppaneiden (2019, 327) mukaan aktivointimallia voi pitää poliittisesti täyskäännöksenä perustulon suhteen. Aktiivimallin voi siis sanoa perustellusti olleen Suomen perustulokokeilun tulkittavuutta (Hiilamo, 2022; Hämäläinen ym., 2020), sekä poliittista tahtoa (Halmetoja ym., 2019) merkittävästi haittaava tekijä.

3.4 Perustulon haasteet ja mahdollisuudet

Perustulo on aiheena mielipiteitä jakava ja perusteluja puolesta sekä vastaan löytyy reilusti. Toiset pitävät sitä mahdollisuutena liberaaliin, tehokkaaseen ja kannustavaan sosiaaliturvaan, kun taas toiset näkevät sen kalliina ja työllisyyttä haittaavana toimenä.

Atkinson (1997, 2–3) perustelee perustulon hyötyjä neljän kohdan avulla. Ensimmäiseksi hän näkee perustulon auttavan matalapalkkaisia työssäkäyviä toimeentulossa. Toinen Atkinsonin argumentti perustulon puolesta on sen universaalisuus ja tasa-arvoisuus, jonka hän näkisi hyödyttävän erityisesti naisia. Hän näkisi perustulon lisäävän täten tasa-arvoa, koska perustulo maksettaisiin jokaiselle, eikä näin puolison tuloilla olisi vaikutusta sosiaaliturvaan. Tämän argumentin voisi nähdä toimivan erityisesti Esping-Andersenin (1990, 111–112) korporatistisen perhekeskeisyyteen tähtäävän sosiaaliturvan maissa. Toisaalta myös Esping-Andersenin (1990, 112–113) yksilöllisyyttä ja universaalisuutta korostavan sosiaalidemokraattiseen malliin kuuluvassa Suomessa esimerkiksi asumistuen määrään vaikuttaa koko ruokakunnan koko (Kela, n.d).

Kolmas Atkinsonin (1997, 3) argumentti perustulon puolesta on riippumattomuus työllisyydestä. Se poistaisi kannustinloukkuja, sillä sosiaaliturva ei lähtisi työn vastaanottamisesta, mikä tekisi siitä kannattavampaa. Myös Van Parijs (2004, 13-14) näkee kannustinloukkujen poistamisen ja työn vastaanottamisen kannustavuuden lisäämisen keskeisenä perustulon etuna. Tilanteen voisi nähdä soveltuvan hyvin myös Suomen tilanteeseen, koska Suomen työttömistä on arvioitu olevan jopa 10–34% (määrittelytavasta riippuen) työttömyysloukussa, jossa työllistymisen kannustin on alhainen (Puonti, Kauppi, Kotamäki & Ropponen 2022). Perustulon etuna olisi myös sen automaattisuuden

aikaansaama hallinnollisten kulujen vähentyminen. Hallinnon ei tarvitsisi käsitellä todistuksia oikeutuksista sosiaaliturvaan, millä saataisiin aikaan säästöjä resursseissa. (Atkinson, 1997, 3–4.)

Perustulon mahdollisuuksien lisäksi se sisältää myös paljon haasteita. Daruichin & Fernándezin (2024, 41) mukaan perustulo johtaisi työvoiman tarjonnan laskuun. Useissa perustulokokeiluissa on myös todettu henkilöiden työtuntien laskeneen (Francisco, Otto & Van Lancker, 2024, 1568-1569). Työvoiman tarjonnan laskeminen on merkittävä huolenaihe, sillä se johtaa pidemmällä aikavälillä merkittävään talouskasvun laskemiseen (Daruich & Fernández, 2024).

Työllisyysvaikutuksien lisäksi keskeinen perustulon haaste on sen rahoitus. Vaihtoehtoja perustulon rahoittamiseksi ovat esimerkiksi tulovero, arvonlisävero tai valtionomaisuus (Van Parijs, 2004, 10). Nämä voivat kuitenkin johtaa hyvinvointitappioihin yhteiskunnassa. Varsinkin tuloveron nostamisella rahoitettu perustulo johtaisi Daruichin & Fernándezin (2024, 42) mukaan hyvinvointitappioihin. Daruich & Fernández (2024, 42) kyseenalaistavat myös esitettyjen hallinnollisten kustannusten säästöjen riittävyyden perustulosta aiheutuvien hyvinvointitappioiden korvaamiseksi. Daruichin & Fernándezin (2024) sekä Franciscon ja kumppaneiden (2024) tuloksia yhdistäen perustulon haasteet liittyvät keskeisesti sen taloudellisiin vaikutuksiin yhteiskunnalle.

Perustuloon kohdistuvien taloudellisten vaikutusten lisäksi keskeinen haaste mallissa on sen riittävä kannatus. Mallin käyttöönotto vaatisi todennäköisesti laajan kannatuksen kansalaisilta ja maan valtaa käyttäviltä. Esimerkiksi Suomen kaltaisessa edistyneessä hyvinvointivaltiossa kannatusta perustulolle puolueiden osalta on tullut lähinnä vihreiltä, vasemmistoliitolta ja keskustalta (Perkiö, 2020). Ajatusta näidenkin puolueiden kannatuksesta perustuloa kohtaan voi kuitenkin perustellusti kyseenalaistaa, koska esimerkiksi keskustan perustulomallissa olisi mukana vastikkeellisuus (Luikku, 2022), ja vihreidenkin mallissa perustulo olisi vain osittainen ja summa ei olisi kaikille yhtäläinen (Vihreät, 2022).

4 JULKINEN MIELIPIIDE PERUSTULOSTA

4.1 Aineiston esittely ja analyysi

4.1.1 Kirjallisuuskatsaus

Tutkimus toteutetaan haastatteluiden ja systemaattisen kirjallisuuskatsauksen yhdistelmänä. Kirjallisuuskatsauksessa käytetään Finkin (2014) mallia, jossa edetään vaiheittain. Ensimmäisenä vaiheena on Finkin (2014, 50) mukaan tutkimuskysymysten muodostaminen, joka on tehty luvussa 1.2. Seuraava vaihe on tietokannan valitseminen (Fink, 2014, 50). Tässä tutkielmassa käytetään Tampereen Yliopiston Andor-tietokantaa. Andor valikoitui tietokannaksi, koska sitä kautta löydettyt aineistot ovat helposti saavutettavissa tutkielmaa varten, ja koska tietokannasta löytyi erittäin kattavasti aiheenmukaista kirjallisuutta. Hakusanat tietokantaan valittiin tutkimuskysymysten mukaisesti aiheen kirjallisuutta tutkimalla. Aiheen kirjallisuuteen tutustumalla huomaa, että tutkimuskysymyksiin liittyvät tietyt sanat toistuvat. Hakuvaiheessa hyödynnettiin myös Andor-tietokannan AND ja OR operaattoreita. AND-operaattorilla haluttiin rajata aihe nimenomaan perustulon ja kannatuksen kontekstiin, ja OR-operaattoria hyödynnettiin synonyymien vuoksi. Esimerkiksi kannatukselle löytyy englanniksi synonyymejä yleisen mielipiteen kontekstissa, kuten ”opinion” tai ”support”. Hakusanat ja lausekkeet on kuvattu alla olevassa taulukossa 1.

Taulukko 1. Hakusanat ja hakulauseke

Hakusanat	Hakulauseke
Basic income	(basic income) AND (opinion OR support)
Opinion	
Support	

Seuraava vaihe systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa Finkin (2014, 51–52) mukaan on käytännön seulan asettaminen. Käytännön seulalla tarkoitetaan tulosten rajaamista

käytännön seikkojen avulla. Näitä ovat esimerkiksi kieli, tyyppi ja julkaisuvuosi. Artikkelien kieleksi valikoitui englanti mahdollisimman kattavien tulosten saavuttamiseksi, mutta myös artikkelien oikeellisen ymmärryksen vuoksi. Julkaisuvuoden osalta rajaukseksi valittiin 2019–2024, koska aiheesta halutaan saada mahdollisimman ajankohtaista tietoa. Tutkimuksessa käytetään vertaisarvioituja artikkeleita, niiden tieteellisen laadun varmistamisen vuoksi. Perustulo on aiheena politisoitunut ja siitä löytyy paljon ideologisia artikkeleita, jonka vuoksi vertaisarvioinnin katsottiin olevan tarpeellinen laadun varmistamiseksi.

Käytännön seulan jälkeen seuraava käytetty rajauskeno oli sisällöllinen rajaus. Tässä vaiheessa tarkasteltiin artikkeleiden otsikon ja tiivistelmien sisällön perusteella niiden sopivuutta tutkimukseen. Lopullinen rajaus tehtiin tutkimuskysymyksiin keskittymällä ja silmäilemällä artikkeleita tarkemmin läpi. Tässä vaiheessa keskeisenä rajaavana tekijänä oli tutkimuskysymysten mukainen keskittyminen laajalti kansalaisten mielipiteeseen perustulosta, ja erilaisten mielipidettä selittävien tekijöiden käsittely. Tämän rajauksen pohjalta lopulliseksi määräksi katsaukseen valikoitui kymmenen artikkelia. Taulukossa 2 on havainnollistettu seulontaprosessin vaikutus artikkeleiden määrään.

Taulukko 2. Seulontaprosessin kuvaus

Rajauksen tyyppi	Valittu rajaus	Tulos (kpl)
Tietokanta	Andor	
Hakulauseke	(basic income) AND (opinion OR support)	362
Julkaisuvuosi	2019-2024	339
Kieli	Englanti ja Suomi	333
Kirjallisuustyyppi	Vertaisarvioitu	40
Sisällöllinen rajaus	Soveltuvuus otsikon ja tiivistelmän perusteella	21
Lopullinen rajaus	Soveltuvuus tutkimuskysymysten kannalta	10

Taulukossa 3 ovat kirjallisuuskatsaukseen valikoituneet artikkelit. Artikkelit ovat numerokoodattu välillä 1–10 yksinkertaistamisen vuoksi. Tekstissä viitataan artikkeleihin numerokoodilla, joka löytyvät taulukosta 3. Artikkelit vastaavat tutkimuskysymyksiin perustulon kannatuksen tason, kansalaisten näkemysten perustulosta sekä näihin vaikuttavien taustatekijöiden osalta.

Taulukko 3. Kirjallisuuskatsauksen artikkelit

Numero	Artikkeli	Kirjoittajat	Julkaisu- vuosi	Julkaisupaikka
1	Citizens' Opinions About Basic Income Proposals Compared – A Conjoint Analysis of Finland and Switzerland	Stadelmann-Stefensen, I., & Dermont, C	2020	Journal of social policy
2	Public opinion on basic income: Mapping European support for a radical alternative for welfare provision	Roosma, F., & van Oorschot, W.	2020	Journal of social policy
3	An unconditional basic income? How Dutch citizens justify their opinions about a basic income and work conditionality	Roosma, F., & van Oorschot, W.	2020	Journal of International and Comparative Social Policy
4	Come together?: The unusual combination of precariat materialist and educated post-materialist support for an Australian universal basic income	Roger Patulny, & Ben Spies-Butcher	2023	Journal of Sochiology
5	The Politics of the Basic Income Guarantee: Analysing Individual Support in Europe	Vlandas, T	2019	Basic income studies
6	Measuring and framing support for universal basic income	Jordan, S., Ferguson, G., & Haglin, K	2022	Social policy & Administration
7	The multidimensionality of public support for basic income: a vignette experiment in Belgium	Laenen, T., Van Hoetegem, A., & Rossetti, F	2023	Journal of European policy
8	Providing income certainty for carers? Care, labour market participation and support for a universal basic income in Europe	Murphy, C., & Turner, T	2023	International Journal of Care and Caring
9	The Left and universal basic income: The role of ideology in individual support	Schwander, H., & Vlandas, T	2020	Journal of International and Comparative Social Policy
10	Basic income support in Europe: A cross-national analysis based on the European Social Survey Round 8	Baranowski, M., & Jabkowski, P	2021	Economics & Sociology

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen analyysi toteutettiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi kertoo mistä teemoista, asioista ja aiheista kyseessä oleva aineisto kertoo (Kallinen & Kinnunen, 2021). Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä valitaan ensin, mihin asioihin aineistossa keskitytään (Sarajärvi & Tuomi, 2018, 4.4.3). Tässä tapauksessa aineistossa on keskitytty tutkimuskysymysten mukaisiin seikkoihin, eli kansalaisten mielipiteisiin perustulosta, perustulon kannatustasoon ja kannatukseen vaikuttaviin taustatekijöihin. Tämä toteutetaan pelkistämällä, eli tiivistämällä aineistossa esiintyvät ilmaukset tiiviimpään käsitteelliseen muotoon, josta esimerkkinä on taulukko 4.

Taulukko 4. Pelkistämisen prosessin esimerkki

Artikkelin ilmaus	Pelkistetyt ilmaukset
"Observed pattern confirms that left-wing voters and individuals with low income and education are the strongest proponents of a BI"	Vasemmistolainen ideologia
	Heikko sosioekonominen asema

Toisessa vaiheessa ryhmitellään aineistoista tiivistetyt käsitteet erilaisiin luokkiin. (Sarajärvi & Tuomi, 2018, 4.4.3.) Tämän kirjallisuuskatsauksen tapauksessa käsitteet jaettiin kansalaisten mielipiteitä ilmaiseviin, kannatustasoa ilmaiseviin ja kannatuksen taustatekijöitä ilmaiseviin käsitteisiin. Tämän jälkeen jaettiin aineisto vielä alaluokkiin, esimerkiksi kansalaisten mielipiteet "argumentit perustulon puolesta" ja "argumentit perustuloa vastaan" alaluokkiin ja kannatuksen taustatekijät "henkilöön liittyviin taustamuuttujiin" ja "yhteiskuntaan ja perustulomalliin liittyviin" taustamuuttujiin. Nämä luokat jaettiin vielä edelleen alaluokkiin "kannatusta lisäävät" ja "kannatusta vähentävät". Alaluokat sisältävät aineistoista pelkistettyjä ilmaisuja ja tiedon, missä eri aineistoissa ilmaisu esiintyi. Esimerkki ryhmittelystä on taulukossa 5.

Taulukko 5. Ryhmittelyn esimerkki

Pelkistetty ilmaus	Luokka
Vasemmistolainen ideologia	Kannatusta lisäävät taustamuuttajat
Nuoruus	
Heikko sosioekonominen asema	

4.1.2 Haastatteluaineisto

Tutkielman haastatteluaineistoon kuuluu seitsemän korkeakouluopiskelijan haastattelua. Haastattelut toteutettiin Microsoft Teams-ohjelman avulla lokakuun ja marraskuun 2024 aikana. Haastatteluaineisto on litteroitu Microsoft Teamsin työkalulla ja siitä on poistettu ylimääräiset suunnittelusanat ja tauot. Haastattelut kestivät 6–18 minuuttia ja litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 20 sivua.

Haastattelukysymyksiä tutkimuksessa on 16 kappaletta (haastattelurunko löytyy liitteestä 1). Haastattelun alussa haastateltaville kerrottiin tutkimuksen vapaaehtoisuudesta, tietosuojasta ja tutkimuksen anonymiteetista. Lisäksi haastatteluiden alustuksessa käytettiin Suomen olosuhteisiin muokattua versioita European Social Surveyn (2016) perustulomallista. Alustuksessa olevaa perustulon kuvailua muokattiin Suomessa toteutettavaan kyselyyn sopivaksi konkretisoimalla esimerkeillä, mitkä tuet korvattaisiin perustulolla ja määrittelemällä perustulon taso. Perustulon tasoksi määriteltiin 800–1000 euroa, joka pohjautuu yhdistelmään takuueläkkeen määrästä 968,69 e/kk (Kela, 2024b), ihmisarvoisen elämän viitebudjettiin 1500/kk (Lehtinen, 2023) ja Suomen nykyiseen etuuksien tasoon. Haastateltaville ei annettu ennen tutkimusta muuta luettavaa aineistoa tai kysymyksiä, joten haastateltavilta saadut vastaukset pohjautuvat haastateltavien omiin tietoihin ja mielipiteisiin aiheesta, sekä haastattelun alustusosiossa kerrottuihin tietoihin perustulosta.

Haastateltavien valinnassa käytettiin harkinnanvaraista otantaa. Harkinnanvarainen otanta tarkoittaa tutkittavien valintaa siten, että tutkittavat ovat luonteeltaan ja sisällöltään mahdollisimman tarkoituksenmukaisia tutkimuskysymyksiin suhteen (Patton, 2023, 265). Tämä mahdollistaa tutkielmaan valittavien korkeakouluopiskelijoiden valinnan siten, että

haastateltavat ovat näkemyksiensä osalta edustavia ja tutkimuskysymysten kannalta soveltuvia. Harkinnanvaraisella otoksella voidaan tutkia ja ymmärtää ilmiötä syvällisemmin (Patton, 2023, 52). Tässä tapauksessa menetelmä tarjoaa mahdollisuuden korkeakouluopiskelijoiden näkemysten tutkimiseen monipuolisesti ja yksityiskohtaisesti. Harkinnanvarainen otanta on sopiva menetelmä tutkimukseen, koska tutkimuksessa tulosten yleistämiseen koko väestöön sijasta, on tarkoitus ymmärtää korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä ja tekijöitä näkemysten taustalla.

Haastateltavat ovat erilaisista korkeakouluista ja opintoaloilta eri puolelta Suomea. Haastatteluun valikoituneet korkeakouluopiskelijat olivat iältään 19–22-vuotiaita. Haastateltavat olivat kahta lukuun ottamatta eri opiskelualoilta. Mukana oli kandi- ja maisterivaiheen opiskelijoita. Haastateltavilla oli keskenään erilaisia taloudellisia tilanteita, poliittisia suuntautumisia ja tietämystasoja perustulosta. Haastateltavien valinnassa pyrittiin kiinnittämään huomioita monimuotoisuuteen, erilaisten näkemysten ja argumenttien saamiseksi osaksi tutkimusta.

Haastattelut olivat muodoltaan puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Haastateltavilta kysyttiin aluksi taustatietoja, kuten ikä, koulutus ja tietämys perustulosta. Tämän jälkeen Haastattelussa lähdettiin etenemään haastattelun teemojen mukaisesti, jotka olivat perustulon hyödyt ja haitat, näkemyksiä perustulon vaikutuksista ja perustulon kannatus ja perustulomalli. Kaikille haastateltaville esitettiin samassa järjestyksessä kaikki kysymykset haastattelurungon mukaisesti (liite 1). Tarkoituksena haastatteluissa on keskittyä korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiin perustulosta sekä erityisesti puolesta ja vastaan esitettyihin argumentteihin.

Haastatteluissa oleva aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoilla. Sisällönanalyysi osoittaa, mistä teemoista, asioista ja aiheista kyseessä oleva aineisto kertoo (Kallinen & Kinnunen, 2021). Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä valitaan ensin mihin asioihin aineistossa keskitytään (Sarajärvi & Tuomi, 2018, 4.4.3). Tässä tapauksessa aineistosta on keskitytty vastaamaan erityisesti tutkimuskysymykseen *”Millaisia näkemyksiä korkeakouluopiskelijoilla on perustulosta ja miksi?”*. Analyysi toteutetaan samanlaisella mallilla kuin kirjallisuuskatsauksessa, eli ensin aineiston ilmaisuja pelkistetään yksinkertaisempaan muotoon käsitteelliseen muotoon, josta esimerkkinä toimii taulukko 6.

Menetelmä on sopiva tutkimukseen, koska se mahdollistaa tutkimuskysymyksen keskittymisen, sekä mahdollisuuden vertailuun kirjallisuuskatsauksen tuloksien kanssa.

Taulukko 6. Esimerkki haastatteluaineiston pelkistämisestä

Haastateltavan ilmaus	Pelkistetyt ilmaukset
"Haittana näen sen, että sillä ei kannusteta työn tekemiseen".	Työttömien passioituminen
"No sehän olisi kaikille yhdenvertaista, niin se olisi ihan reilu systeemi sinänsä".	Tasa-arvon lisääntyminen

Toisessa vaiheessa ryhmitellään aineistoista pelkistetyt käsitteet erilaisiin luokkiin. (Sarajärvi & Tuomi, 2018, 4.4.3.) Haastatteluaineistossa käsitteet jaettiin argumenteiksi perustulon puolesta ja perustuloa vastaan. Nämä argumentit sijoitettiin taulukoihin, joista selviää argumentin esiintyvyyden frekvenssi ja keneltä haastateltavalta argumentti on. Haastateltaviin viitataan numeroille 1-7 haastateltavien anonyymiteetin vuoksi.

4.2 Argumentit perustulon puolesta

Kirjallisuuskatsauksessa kansalaisten perustulon kannatusta tukeviksi argumenteiksi löydettiin erityisesti tasa-arvon ja mahdollisuuksien lisääminen, vähävaraisten auttaminen ja yksilönvapauksien lisääminen. Argumentit ovat koottuna taulukossa 7, josta selviää argumentin esiintyvyys eri aineistoissa. Esimerkiksi argumentti "vähävaraisten auttaminen" esiintyy kolmessa eri kirjallisuuden artikkelissa, jotka ovat 2, 3 ja 9.

Taulukko 7. Argumentit perustulon puolesta

Luokka	Muuttuja	Frekvenssi	Mistä aineistosta
Argumentit perustulon puolesta	Tasa-arvon lisääminen	4	2, 4, 6, 9
	Vähävaraisten auttaminen	3	2, 3, 9
	Yksilönvapauden lisääminen	2	3, 9
	Työllisyyden lisääminen	1	9
	Automaatio	1	6

Yleisin kansalaisten perustuloa tukeva argumentti aineistoissa oli tasa-arvon lisääminen. Tällä tarkoitetaan tulojen epätasa-arvoon liittyvää argumenttia. Ihmiset kokevat perustulon tavaksi tasapainottaa tuloeroja, ja lisäävän näin tasa-arvoa vähävaraisten ja rikkaiden

kesken. Tuloerojen pienentäminen ja tasa-arvon lisääminen oli yleisesti havaittu perustelu sekä Euroopan maissa, Yhdysvalloissa että Australiassa [2, 4, 6, 9], joten tältä osin voi päätellä argumentin olevan yleinen ja ihmisille tärkeä osa perustulon kannatusta. Ihmisten halu tuloerojen tasaamiseen näkyy myös perustulon rahoituksen kysymyksessä. Rikkaiden veronkorotuksilla rahoitettu perustulon muoto havaittiin merkittäväksi perustulon kannatusta nostavaksi seikaksi [8].

Toinen merkittäväksi koettu argumentti perustulon puolesta oli vähävaraisten auttaminen [2, 3, 9]. Ihmiset kokivat vähävaraisten auttamisen ja köyhyyden vähentämisen perustulon keskeiseksi hyödyksi. Takaamalla kaikille vähimmäistulo, köyhyyden uskottiin vähenevän ja kenenkään ei tarvitsisi olla ilman elämän perustarpeita. Perustulo nähtiin ratkaisuksi myös työssäkäyvien vähävaraisten auttamiseen. Perustulo parantaisi työssäkäyvien vähävaraisten taloudellista asemaa ja olisi reilua, koska työssä käymällä pitäisi tulla toimeen [3]. Perustulon hyödyksi nähtiin myös työllisyyden lisääminen matalapalkka-alojen kannattavuuden suhteen. Perustulo kannustaisi vähävaraisia työllistymään matalapalkka-alalle parantamalla toimeentuloa palkan lisäksi [9].

Perustuloa kannattavaksi argumentiksi nousi myös yksilönvapauden lisääntyminen [3, 9]. Perustulo mahdollistaa kaikille toimeentulon, jonka avulla ihmiset voivat vapaammin valita tekemisensä ja löytää itseään enemmän kiinnostavia tehtäviä [3]. Tässä yhteydessä yksilönvapauden hyödyksi nähtiin ihmisen vapaus itsessään ja eroon pääseminen nykyisistä sanktioista ja kannustinjärjestelmistä, jotka koetaan epätehokkaina ja epämotivoivina [3]. Kansalaiset nostivat esille myös perustulon tarpeellisuuden teknologisen kehityksen ja automaation vuoksi [9]. Automaation ja robottien uskotaan vähentävän yhteiskunnasta työpaikkoja, jonka vuoksi perustulo olisi sopiva ratkaisu henkilöille, joille ei olisi muutoksen vuoksi enää töitä.

Korkeakouluopiskelijoiden haastatteluaineistosta nousi esille paljon perustuloa kannattavia argumentteja. Yleisimmät näistä olivat ihmisten henkiseen hyvinvointiin, toimeentuloon ja tasa-arvoon liittyvät argumentit. Erityisesti henkisen hyvinvoinnin parantuminen ja uupumisen väheneminen korostuivat korkeakouluopiskelijoiden vastauksissa [1, 2, 3, 5, 6]. Opiskelijat liittivät henkisen hyvinvoinnin kohenemisen ja uupumisen vähentymisen nimenomaan parantuneeseen toimeentuloon, ja erityisesti siihen, että opiskelijoiden ei

tarvitsisi käydä töissä samaan aikaan opiskelujen kanssa [1, 2, 5, 6]. Esimerkiksi haastateltava 6 kuvailee syy-seuraussuhdetta seuraavanlaisesti *”Kyllähän se vähentäisi opiskelu-uupumusta, kun ei tarvitsisi tehdä niin paljon töitä opintojen ohella”*.

Toimeentulon paraneminen oli keskeinen opiskelijoiden vastauksia yhdistävä seikka. Haastateltavat olivat yhtenäisesti sitä mieltä, että perustulo parantaisi korkeakouluopiskelijoiden toimeentuloa [1, 2, 3, 4, 5, 6]. Monet haastateltavista näkisivät parantuneen toimeentulon mahdollistavan myös sen, ettei opiskelijoiden olisi pakko käydä töissä samaan aikaan opintojen kanssa [1, 2, 4, 5, 6]. Osa haastateltavista näkee myös sen, että ei tarvitse käydä töissä samaan aikaan kuin koulussa, akateemista suoriutumista parantavaksi. Esimerkiksi haastateltava 5 kuvailee näkemiään vaikutuksia seuraavanlaisesti *”Pystyisi keskittymään paremmin kouluun ja opiskeluun, kun ei tarvitse käydä töissä”*.

Korkeakouluopiskelijoihin ja yksilöihin liittyvien argumenttien lisäksi haastatteluista nousi esille myös laajemmin yhteiskuntaa koskevia perustuloa puoltavia argumentteja. Korkeakouluopiskelijat nostivat tasa-arvon lisääntymisen [1, 2, 6], byrokratian vähenemisen [3] ja osa-aikatyön kannattavuuden parantumisen [3] esille. Haastateltavat [1, 2, 6] kokivat perustulon lisäävän tasa-arvoa ja olevan kaikille yhdenvertainen. Haastateltava 3 kuvaili perustulon tasa-arvoisuutta seuraavasti *”Jos miettii ihan arvopohjaa, se olisi tasa-arvoinen. Kaikille maksetaan sama summa”*. Haastateltava 3 toi myös esille perustulon mahdollistavan byrokratian vähenemisen, ja lisäävän osa-aikatyön kannattavuutta. Korkeakouluopiskelijoiden argumentit ovat koottuna taulukossa 8.

Taulukko 8 Korkeakouluopiskelijoiden argumentit perustulon puolesta

Luokka	Muuttuja	Frekvenssi	Mistä aineistosta
Argumentit perustulon puolesta	Opiskelijoiden toimeentulo paranisi	6	1, 2, 3, 4, 5, 6
	Opiskelijoiden ei tarvitsisi käydä töissä	5	1, 2, 4, 5, 6
	Uupumisen vähentyminen	5	1, 2, 3, 5, 6
	Henkisen hyvinvoinnin lisääntyminen	4	1, 3, 5, 6
	Tasa-arvon lisääntyminen	3	1, 2, 6
	Akateemisen suoriutumisen paraneminen	3	1, 5, 6
	Pienituloisten auttaminen	1	3
	Hyvinvointiin liittyvien investointien mahdollistaminen	1	2
	Byrokratian väheneminen	1	3
	Osa-aika työn kannattavuus paranisi	1	3
Taloudellinen turvallisuus	1	7	

4.3 Argumentit perustuloa vastaan

Keskeisimmät kirjallisuuskatsauksen argumentit perustuloa vastaan ovat sen vastikkeettomuus, järjestelmän kalleus ja etuuksien meneminen niitä tarvitsemattomille. Kirjallisuuskatsauksen pohjalta kootut argumentit ovat lueteltuna taulukossa 9 niiden esiintyvyyden mukaan.

Taulukko 9. Argumentit perustuloa vastaan

Luokka	Muuttuja	Frekvenssi	Mistä aineistosta
Argumentit perustuloa vastaan	Työttömyyteen kannustaminen	2	3, 6
	Valtiorippuvuuden lisääntyminen	2	9
	Etuuksien meneminen niitä tarvitsemattomille	2	2, 3
	Vastikkeettomuus	2	3, 6
	Järjestelmän kalleus	2	3, 6

Ensimmäinen argumentti perustuloa vastaan on sen kalleus [3,6]. Perustulo koetaan kalliina järjestelmänä julkiselle taloudelle, ja toteuttaminen siksi epärealistisena [6]. Perustuloa luonnehditaan luksukseksi, johon yhteiskunnalla ei ole varaa [3]. Järjestelmän uskotaan myös vaativan veronkorotuksia kustannusten kattamiseksi. Veronkorotuksia vastustetaan erityisen paljon, joka heijastuu tässä yhteydessä perustulon vastustukseen.

Toinen keskeinen huoli perustulossa on etuuden vastikkeettomuus ja sen vaikutukset [3, 6]. Perustulon vastikkeettomuus nähtiin epärealistisena ja moraalisesti kyseenalaisena. Kansalaiset pohtivat, miksi jonkun, joka ei halua tehdä mitään, kuuluisi saada etuutta [3, 6]. Perustulon nähtiin myös laskevan kannustimia työskennellä ja kehittää itseään. [6]. Ihmiset uskovat,

että jos ei ole pakko käydä töissä saadakseen toimeentulon, se lisäisi työttömyyttä ja passivoitumista [3].

Muita keskeisiä argumentteja perustuloa vastaan ovat sen kohdistuminen sitä tarvitsemattomille, sekä valtioriippuvuuden lisääntyminen. Etuuden kohdistumisella sitä tarvitsemattomille tarkoitetaan kansalaisten mielestä erityisesti rikkaita [2,3]. Saman etuuden antaminen rikkaille nähdään resurssien tuhlaamisena ja epäsolidarisena, sillä rikkaat eivät etuutta tarvitse [3]. Huomionarvoista on, että kyselyissä ei tarkennettu perustulojärjestelmän verotusmekanismia. Joissakin versioissa perustulosta etuus saatetaan verottaa rikkailta pois. Perustulo herättää vastustusta myös valtion kontrollia vastustavilta kansalaisilta. Perustulon ajatellaan lisäävään valtion kontrollia ja sääntelyä kohdistuen kansalaisiin [9].

Korkeakouluopiskelijat taas näkivät haastatteluissa keskeisimmiksi perustulon vastaisiksi argumenteiksi järjestelmän kalleuden, työttömien passivoitumiseen ja työttömyyden lisääntymiseen liittyvät seikat. Erityisesti työttömien passivoituminen [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7] oli keskeinen perustuloa vastustava argumentti kaikilla haastatelluilla opiskelijoilla. Perustulon nähtiin passivoivan työttömiä, luovan kannustinloukkuja työllistymiseen ja lisäävän työttömien määrää. Opiskelijoiden vastauksissa korostui pohdinta ilmaisen ja vastikkeettoman rahan aiheuttamasta passivoitumisesta [1, 2, 3, 4, 5, 6]. Esimerkiksi haastateltava 2 kuvasi vaikutuksia seuraavanlaisesti:

”Ehkä isoin haitta on se, että se saattaisi passivoida entisestään työnhakuprosessia. Henkilöille, joilla on tällä hetkellä jotain kannustinloukkuja, perustulo saattaisi olla hidastava tekijä, että motivaatiota hakea töitä ei välttämättä olisi.”

Kaikilla haastateltavilla toistuva argumentti oli myös perustulojärjestelmän kalleus [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7]. Perustulo nähtiin kansantaloutta heikentävänä ja sen nähtiin johtavan verojen korotuksiin [6], mitä pidettiin myös negatiivisena asiana. Perustulon vaikutusta kansantaloudelle kuvailtiin esimerkiksi haastateltavan 6 toimesta seuraavasti: ” *Sanoisin, että negatiivisia, koska se vie aika paljon valtion kassasta rahaa*”. Järjestelmän kalleuden lisäksi haastateltavilla ilmeni myös pohdintaa korkeakouluopiskelijoiden valmistumisen

viivästymisestä, työttömyyden lisääntymisestä ja etuuksien menemisestä niitä tarvitsemattomille. Argumentit ovat koottuna taulukossa 10.

Taulukko 10. Korkeakouluopiskelijoiden argumentit perustuloa vastaan

Luokka	Muuttuja	Frekvenssi	Mistä aineistosta
Argumentit perustuloa vastaan	Työttömien passiivoituminen	7	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
	Järjestelmän kalleus	7	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
	Perustulon määrän riittävyys	1	7
	Etuuksien meneminen niitä tarvitsemattomille	1	5
	Vastikkeettomuus	1	4
	Työttömyyden lisääntyminen	1	2
	Opiskelijoiden valmistumisen viivstyminen	1	3

4.4 Kannatustaso

Perustulon kannatustasosta on saatavilla kohtalaisen hyvin dataa varsinkin Euroopan valtioiden kontekstissa. Asiaa on tutkittu Euroopan laajuisesti aineistossa [2] käsitellyssä European Social Survey (2016), aineistossa [4] käsitellyssä Australian Survey of Social Attitudes 2019–20 ja aineistossa [1] tehdyssä tutkimuksessa Suomen ja Sveitsin kannatustasosta. Tämän lisäksi perustulosta on järjestetty Sveitsissä myös kansanäänestys vuonna 2016 [1].

Kannatustaso Euroopassa perustulon puolesta on kohtalaisen suuri. Kyselytutkimuksen mukaan Euroopassa noin 56 % tukee perustuloa [2]. Kyselyssä tuki vaihteli Liettuan 80 % tuesta Norjan ja Sveitsin noin 65 % vastustukseen. Yksittäisten maiden kansalaisten voimakkaasta vastustuksesta huolimatta 23 maasta 20 tuki oli yli 45 %, jonka perusteella voidaan sanoa Euroopassa olevan merkittävää kannatusta perustuloa kohtaan. Kyselyssä ei alustettu perustulolle tarkkoja raameja tai etuuden tasoa, vaan se oli määritelty yleispätevästi ja sisälsi vastikkeettomuuden, verorahoitteisuuden, tasasuuruuden ja monien muiden sosiaalietuuksien korvaamisen. Kyselystä ei voida siis suoraan yleistää kannatusta tietyille perustulomallille vaan kyse on enemmänkin kannatuksesta idean tasolla.

Sveitsissä kannatustaso perustuloa on selvästi Eurooppaa ja Suomen tasoa matalampi. Sveitsi on Euroopan tasolla Norjan jälkeen perustuloa eniten vastustava maa noin vain noin 35 % kannatuksella [2]. Sveitsistä on saatu tulos myös 43,9 % kannatukselle [1], mikä on

kuitenkin vielä selvästi alle yleisestä Euroopan maiden tasosta [2]. Sveitsi on kuitenkin perustulon kannatuksen suhteen mielenkiintoinen maa, sillä maassa on järjestetty kansanäänestys vuonna 2016 [1]. Kansanäänestyksessä vain 23 % äänesti perustulon puolesta, minkä voi nähdä osoituksena, että konkreettinen ehdotus perustulon käyttöönotosta voi olla merkittävästikin epäsuositumpi, kuin kyselyssä esitetty ideatason kannatus. Kansanäänestyksessä ei ollut määritetty tarkkaa summaa, mutta yleisesti keskusteluissa ehdotettiin perustulon määräksi 2500 CHF, joka oli lokakuun 2024 kurssilla noin 2670 euroa.

Suomessa ja Australiassa perustulon kannatuslukemiksi on saatu yli 50 %. Suomen osalta European Social Survey (2016) [2] kyselyssä saatiin 56 % kannatus ja aineiston [1] tutkimuksessa 51 % kannatus. Kannatustason ero näiden välillä on suhteellisen pieni noin 5 prosenttiyksikön verran, pysyen kuitenkin yli 50 %. Eroja saattaa selittää myös kyselyiden erilainen rakenne, aineiston [1] rakentaessa kannatuslukeman useiden eri perustulomallien kannatuksesta ja [2] yhdenlaisesta perustulon idean määrittelystä. Australia taas on Suomen kanssa melko samoissa lukemissa 51 % kannatuksella [4]. Kannatustasot eri maissa ovat koottuina taulukkoon 11.

Taulukko 11. Perustulon kannatus eri maissa

Tutkimusalue	Perustulon kannatuksen prosentuaalinen tulos	Aineisto
Liettua	81 %	4
Unkari	70 %	4
Slovenia	66 %	4
Belgia	59 %	4
Italia	59 %	4
Puola	59 %	4
Portugali	59 %	4
Suomi	51-56 %	1, 2
Irlanti	56 %	4
Eurooppa	56 %	4
Tšekki	52 %	4
Iso-Britannia	51 %	4
Australia	51 %	4
Hollanti	50 %	4
Espanja	50 %	4
Ranska	49 %	4
Viro	47 %	4
Itävalta	46 %	4
Saksa	46 %	4
Islanti	46 %	4
Sveitsi	35-44 %	1, 2
Ruotsi	38 %	4
Norja	34 %	4

4.5 Suhtautumisen taustatekijät

4.5.1 Henkilöön liittyvät taustatekijät

Perustulon kannatukseen vaikuttavat monet taustamuuttujat niin vastaajassa, kyselyn suunnittelussa, kuin kysyjän ympärillä olevassa yhteiskunnassa. Kannatukseen on todettu vaikuttavan esimerkiksi poliittisen ideologian [1, 2, 4, 5, 6], perustulomallin universaalisuuden ja vastaajan yhteiskunnan hyvinvoinnin tason.

Katsauksessa yleisimmiksi henkilöön liittyviksi selittäviksi tekijöiksi löydettiin poliittinen ideologia, ikä, sosioekonominen asema, tulotaso ja yleinen suhtautuminen hyvinvointiin yhteiskunnassa. Sen sijaan vaikutusta kannatukseen ei havaittu olevan sukupuolella [2, 8] tai huollettavilla lapsilla [8], joiden olisi voinut olettaa vaikuttavan, sillä osassa tutkimuksissa

spekuloitiin perustulon hyödyttävän erityisesti naisia ja henkilöitä, joilla on huollettavia lapsia [2,8].

Poliittinen ideologia havaittiin useimmissa aineistossa suhtautumiseen vaikuttavaksi taustamuuttujaksi. Vasempaan kallella oleva poliittinen suuntautuminen ja vasemmistopuolueiden kannattaminen todettiin aineistossa liittyvän keskeisesti perustulon kannatukseen [1, 2, 4, 5, 6]. Vastaavasti oikeistolaisuus ja oikeistolaisten puolueiden kannatus todettiin kielteistä suhtautumista taustoittavaksi tekijäksi. Euroopassa vasempaan kallella olevien kansalaisten kannatus perustuloa kohtaan on yli 60 %, siinä missä oikeampaan kallellaan olevien kansalaisten kannatus on 45 % ja 51 % välillä. Vasemmistolaisen ideologian lisäksi yleinen suhtautuminen hyvinvoinnin tukemiseen on yhteydessä perustulon kannatukseen [2, 4, 9, 10]. Ihmisten hyvinvoinnin kasvattamista sosiaalietuuksilla kannattavat kansalaiset, kannattivat myös enemmän perustuloa [10].

Poliittisen ideologian lisäksi henkilön sosioekonomisella asemalla on löydetty yhteys perustulon kannattamiseen. Heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat kannattavat todennäköisemmin perustuloa [1, 2, 4, 5, 10]. Esimerkiksi työttömyyden [4, 5] ja alhaisten tulojen [1, 4, 5], on todettu olevan yhteydessä perustulon kannatukseen. Vastaavasti korkeampiin tulokymmenyksiin kuulumisen vähentää tukea perustulolle [4, 5, 10]. Korkeakoulutuksen osalta taas Euroopassa huomattiin opiskeluvuosien olevan yhteydessä perustulon vastustamiseen [2], kun taas Australiassa korkeakoulututkinnon suorittaneiden keskuudessa perustulon kannatus oli korkeampaa kuin korkeakoulututkintoa suorittamattomilla. Tämän lisäksi myös ikä oli keskeinen perustulon kannatuseroja selittävä tekijä. Nuoremmat ihmiset kannattavat selvästi enemmän perustuloa, kuin vanhemmat ihmiset [1, 2, 4, 10]. Sukupuolella taas ei löydetty olevan merkittävää yhteyttä perustulon kannatukseen tai vastustukseen [2, 8, 10]. Henkilöön liittyvät taustamuuttujat ovat koottuna taulukossa 12.

Taulukko 12. Perustulon kannatus – henkilöön liittyvät taustamuuttajat

Henkilöön liittyvät taustamuuttajat			
Luokka	Muuttuja	Frekvenssi	Mistä aineistosta
Kannatusta lisäävät taustamuuttajat	Vasemmistolainen ideologia	5	1, 2, 4, 5, 6
	Heikko sosioekonominen asema	4	1, 2, 4, 5, 10
	Nuoruus	4	1, 2, 4, 10
	Muun hyvinvoinnin, esim koulutus tukeminen	4	2, 4, 9, 10
	Nainen ilman huollettavia lapsia	1	8
	Korkeakoulutus	1	4
	Aikaisempi työttömyys	1	5
Kannatusta vähentävät taustamuuttajat	Vanhuus	4	4
	Korkea tulotaso	3	2
	Huollettavat lapset	2	4, 5, 10
	Asunnon omistaminen	1	1, 2, 4, 10
	Korkeakoulutus	1	1, 2, 5, 10
Ei vaikutusta	Oikeistolaisuus	1	2, 8, 10
	Sukupuoli	1	8

4.5.2 Perustulomallin ominaisuuksiin ja yhteiskuntaan liittyvät taustatekijät.

Kannatustutkimuksissa esitetyn perustulomallin ominaisuuksilla, ja vastaajan maan yhteiskunnallisilla ominaisuuksilla todettiin olevan yhteyttä perustulon kannatukseen. Näistä keskeisimmät löydetyt tekijät olivat maan nykyisen sosiaaliturvan taso ja hyvinvointi [2, 8], hyvinvointivaltion kulttuuri yhteiskunnassa [1, 10] ja perustulon universaalisuus kansalaisille [1, 7].

Maan nykyisellä sosiaaliturvalla ja hyvinvoinnilla todettiin olevan vaikutusta perustulon kannatukseen [2,8]. Mitä suurempi pula ihmisillä on perustarpeista, sitä suurempi kannatus perustulolla on [8]. Vastaavasti parempi elintaso kansalaisilla vaikuttaa laskevasti perustulon kannatukseen [8]. Hyvinvointivaltion kulttuuri yhteiskunnassa taas nostaa perustulon kannatusta [1, 10].

Esitetyn perustulomallin ja kannatuksen yhteyttä selittäviä tekijöitä ovat sen universaalisuus [1, 7], perustulon suuruus [1], sen rahoitus [7] ja sen korvaavuus muun sosiaaliturvan suhteen [1]. Perustulon universaalisuudessa kannatuksen suhteen olennaista on sen kuuluvuus ei-kansalaisille. Jos esitetty perustulomalli sisältäisi etuuden myös ei-kansalaisille, kannatus sitä kohtaan on alhaisempaa [1, 7]. Tämän esitetään selittyvän mahdollisesti maahanmuuttoon, solidaarisuuteen ja ansaitsemiseen liittyviin tekijöihin ihmisten kannatuksessa [1]. Ihmisten havaittiin kannattavan myös suurempaa summaa

perustulossa mieluummin kuin pientä summaa, sekä kannattavan mallia enemmän, jos se korvaisi vähemmän muuta sosiaaliturvaa [1]. Perustulon rahoitus oli myös yhteydessä sen kannatukseen. Perustulon rahoittaminen verottamalla rikkaita lisäsi sen kannatusta [7]. Yhteiskuntaan ja perustulomalliin liittyvät taustamuuttujat ovat koottuna taulukkoon 13.

Taulukko 13. Perustulon kannatus - yhteiskunnalliset ja perustulomalliin liittyvät taustamuuttujat

Yhteiskuntaan ja perustulomalliin liittyvät taustamuuttujat			
Luokka	Muuttuja	Frekvenssi	Mistä aineistosta
Kannatusta lisäävät muuttujat	Universaalisuus kansalaisille	2	1,7
	Hyvinvointivaltion kulttuuri yhteiskunnassa	2	1, 10
	Maan nykyisen sosiaaliturvan taso ja hyvinvointi	2	2, 8
	Perustulon rahoitus tax the rich mallilla	1	7
	Perustulon suuruus	1	1
Kannatusta laskevat muuttujat	Perustulon pienuus	1	1
	Kyselyssä esitetty negatiivinen sävy perustulosta	1	6
	Muun sosiaaliturvan korvaavuus	1	1

Myös korkeakouluopiskelijoiden haastatteluissa havaittiin perustulomallin ominaisuuksilla olevan vaikutusta siihen, kannattavatko ihmiset sitä, vai eivät. Perustuloa vastustavat opiskelijat ilmaisivat voivansa mahdollisesti kannattaa perustuloa, mikäli malliin tehtäisiin tiettyjä muutoksia. Näitä tekijöitä olivat tarkka listaus korvattavista etuuksista, indeksikorotukset tulevaisuudessa [3], matalampi summa, etuuden tarveharkinta [5] ja vastikkeellisuus [4]. Haastateltava 3 ilmaisi haluavansa tietää tarkat listaukset korvattavista etuuksista, sekä piti tärkeänä, että perustuloetuudessa olisi indeksikorotuksia. Haastateltava 2 piti pienempää summaa mallissa sopivampana, jotta kannustin työntekoon säilyisi. Haastateltava 4 halusi malliin osallistumista yhteiskuntaan ja tarvittaessa työskentelyyn. Haastateltava 5 taas halusi etuuteen tarveharkintaa seuraavanlaisesti ” Jos, vaikka siihen tulisi köyhyyskriteerit, että kuka sitä voi saada, ettei kaikki ole oikeutettuja”. Ehdotetut muutokset ovat koottuna taulukkoon 14.

Taulukko 14. Ehdotetut muutokset perustulomalliin

Luokka	Muuttuja	Frekvenssi	Mistä aineistosta
Muutoksia perustulomalliin, jotka edistäisivät kannatusta	Tarkka listaus korvattavista etuuksista	1	3
	Indeksikorotukset	1	3
	Matalampi summa	1	2
	Vastikkeellisuus	1	4
	Etuuden tarveharkinta	1	5

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Katsaus tutkimuksen keskeisiin tuloksiin

Tutkielmassa pyrittiin selvittämään kansalaisten suhtautumista perustuloon sosiaalisten riskien hallintakeinona. Tutkimuksessa keskityttiin kansalaisten näkemyksiin, kannatustasoon kansalaisten keskuudessa, kannatukseen vaikuttaviin tekijöihin ja korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiin perustulosta. Tutkimuskysymykset ovat alla.

1. *Millaisia näkemyksiä kansalaisilla on perustulosta?*
2. *Kuinka laaja kannatus perustulolla on kansalaisten keskuudessa?*
3. *Mitkä tekijät vaikuttavat kansalaisten mielipiteisiin perustulosta?*
4. *Millaisia näkemyksiä korkeakouluopiskelijoilla on perustulosta ja miksi?*

Kirjallisuuskatsauksen avulla onnistuttiin vastaamaan hyvin ensimmäisiin kolmeen kysymykseen. Kirjallisuuskatsauksessa kartoitettiin laajasti kansalaisten näkemyksiä perustulosta. Kansalaisilla oli paljon erilaisia näkemyksiä perustulon puolesta ja sitä vastaan. Yleisimmät argumentit perustulon puolesta olivat tasa-arvon ja yksilönvapauksien lisääntyminen sekä vähävaraisten auttaminen. Kansalaiset näkivät siis tärkeiksi tekijöiksi perustulossa melko altruistiset yhteiskuntaa parantavat seikat. Keskeisimmät argumentit perustuloa vastaan taas liittyivät perustulon kalleuteen, työttömyyteen kannustamiseen ja etuuksien menemiseen niitä tarvitsemattomille. Perustuloa vastustavat näkemykset liittyivät paljolti seurauksiin yhteiskunnalle, kuten kustannuksiin ja työttömyyteen, mutta kansalaiset pitivät myös esimerkiksi oikeudenmukaisuutta etuuksien menemisessä niitä tarvitsemattomille keskeisenä argumenttina.

Kansalaisten näkemykset olivat linjassa Abtsin, Laenen, Roosman & Rossettin (2020) haastattelututkimukseen, jossa tunnistettiin samanlaisia näkemyksiä vähävaraisten auttamisen tärkeydestä, työllisyydestä ja perustulon kustannuksista. Tutkielmassa esille tulleet kansalaisten perustuloa vastustavat näkemykset työllisyyden ja kustannusten suhteen olivat myös melko yhteneväisiä teoreettisen viitekehyksen kanssa, jossa perustulon

merkittäviksi heikkouksiksi tunnistettiin sen työllisyysvaikutukset ja kustannukset yhteiskunnalle (Daruich & Fernández, 2024).

Tutkimuskysymystä perustulon kannatuksen laajuudesta kansalaisten keskuudessa selvitettiin kirjallisuuskatsauksessa kokoamalla sen sisältämien artikkeleiden kyselytuloksia. Tästä yhteenvedona saatiin prosentuaalisia kannatuslukuja Euroopan maista ja Australiasta. Tulokset kertovat perustason kannatustason olevan melko korkea, Euroopan kannatuksen keskiarvon ollessa 56 % ja Australian 51 %. Euroopassa kannatuslukemat vaihtelivat Norjan 34 % ja Liettuan 81 % välillä, mutta kuitenkin 23 maasta kahdessakymmenessä kannatus perustulolle oli yli 45 %. Suomessa kannatuslukemiksi saatiin 51 % ja 56%. Huomionarvoista tässä on, että näiden tulosten pohjalta ei voida yleistää tuloksia koskemaan koko maailmaa, sillä tuloksia oli vain Euroopasta ja Australiasta. Tämä johtui artikkelien hakukielenä olevasta englannin kielestä, ja siitä, ettei aihetta ole tutkittu kaikissa maissa. Saadut tulokset korkeasta kannatuksesta ovat linjassa Roosman & van Oorschotin (2020) tuloksista perustulon kannatuksesta Euroopassa. Suomesta on kuitenkin saatavilla vain 39 % kannatuslukemiakin Haaviston (2017) analyysissä. Haaviston (2017) tuloksia ei voida kuitenkaan suoraan pitää vertailukelpoisena kirjallisuuskatsauksen tuloksiin, sillä kyseinen 39 % kannatuslukema on saatu yhdistämällä perustulon voimaantuleminen veronkorotuksiin, jolla on todennäköisesti vaikutusta tuloksiin.

Kirjallisuuskatsauksessa tunnistettiin useita perustuloon vaikuttavia tekijöitä, jotka liittyivät yksilöiden ominaisuuksiin, ympäröivään yhteiskuntaan ja perustulomallin ominaisuuksiin. Katsauksessa havaittiin vasemmistolaisen ideologian, heikon sosioekonomisen aseman ja nuoruuden vaikuttavan erityisesti henkilön kannatukseen perustuloa kohtaan. Vastaavasti oikeistolaisuudella, vanhuudella, ja korkeammalla sosioekonomisella asemalla havaittiin olevan vaikutusta perustulon vastustukseen. Kannatukseen vaikutti siis merkittävästi poliittinen suuntautuminen, henkilön sosioekonominen asema esimerkiksi tulotason ja omaisuuden osalta sekä henkilön ikä. Ikä ja tulotaso tunnistettiin myös Vartiaisen (2023) Elinkeinoelämän arvo- ja asennetutkimusta analysoivassa tutkielmassa keskeisiksi vastikkeettoman sosiaaliturvan kannatukseen vaikuttaviksi tekijöiksi. Tutkimustulokset ovat pitkälti linjassa myös kansainvälisesti toteutetun kirjallisuuskatsauksen (Szabó-Szentgróti, Végvári & Walter, 2024) kanssa, jossa ikä ja poliittinen suuntautuminen löydettiin perustulon kannatukseen vaikuttaviksi tekijöiksi. Szabó-Szentgrótin ja kumppaneiden (2024)

kirjallisuuskatsauksessa sukupuolella ja korkeakoulutuksella löydettiin myös olevan selvä yhteys kannatukseen, jolta osin se eroaa tämän tutkielman tuloksista.

Perustulomallissa kannatusta lisääviksi tekijöiksi havaittiin perustulon suuruus, universaalisuus vain kansalaisille ja perustulon rahoitus rikkaita verottamalla. Vastaavasti vastustusta herättävät seikat perustulomallissa olivat perustulon pienuus ja muun sosiaaliturvan korvaavuus. Tiivistettynä siis vaikutusta oli perustulomallin etuuden suuruudella, sen universaalisuudella, rahoitusmallilla ja sillä, miten paljon muita sosiaalietuuksia se korvaisi. Perustulomalliin liittyvissä seikoissa kansalaisten kannatukseen vaikuttivat siis sekä kansalaisia itseään hyödyttävät seikat, kuten etuuden suuruus ja laajemmin yhteiskuntaan liittyvät seikat, kuten sen universaalisuus.

Maan yhteiskunnallisista tekijöistä vaikutusta perustulon kannatukseen oli hyvinvointivaltion kulttuurilla yhteiskunnassa sekä maan nykyisellä sosiaaliturvan tasolla ja hyvinvoinnilla. Maissa, joissa oli yhteiskunnallinen kulttuuri sosiaaliin investointeihin ja heikommassa asemassa olevien huolehtimiseen, perustulon kannatus oli suurempaa. Myös maissa, joissa oli heikko sosiaaliturvan ja hyvinvoinnin taso, ihmiset kannattivat enemmän perustuloa. Kokonaisuudessaan kirjallisuuskatsauksen osuus toi uutta ja ajankohtaista suomenkielistä tietoa perustulon kannatuksesta, kansalaisten näkemyksistä ja tekijöistä näiden takana.

Neljättä tutkimuskysymystä korkeakouluopiskelijoiden näkemyksistä perustuloa kohtaan selvitettiin haastatteluilla. Haastatteluiden avulla saatiin selville erilaisia korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä perustuloa kohtaan. Haastatteluilla selvitettiin argumentteja perustuloa vastaan ja sen puolesta, sekä mahdollisia muutoksia perustulomalliin, että haastateltava voisi kannattaa perustuloa.

Keskeisimmiksi argumenteiksi perustulon puolesta haastateltavat korkeakouluopiskelijat nostivat esille taloudelliset syyt, opiskelijoiden henkisen hyvinvoinnin ja uupumisen ehkäisyn sekä tasa-arvoon liittyvät syyt. Haastateltavat näkivät perustulon toimeentuloa parantavana, jonka vuoksi opiskelijat voisivat keskittyä opintoihin. Tämän seurauksena heidän henkinen hyvinvointinsa taas paranisi ja uupuminen vähentyisi. Opiskelijat nostivat myös tasa-arvon laajemmaksi yhteiskunnalliseksi teemaksi, jota perustulo lisäisi, asettaessaan opiskelijat muiden ryhmien kanssa samalle viivalle etuuksien suhteen. Suurimmalta osalta

haastateltavat opiskelijat hahmottivat siis perustulon hyötyjä itsensä ja oman korkeakouluopiskelijoiden viiter ryhmän sisältä, vaikka yksi haastateltava nostikin esimerkiksi byrokratian vähenemisen ja osa-aikatyön kannattavuuden esille.

Haastateltavat vastustivat perustuloa argumenteilla, jotka liittyivät erityisesti järjestelmän kalleuteen ja sen seurauksiin työttömille ja heidän passivoitumiseensa. Haastateltavat kokivat perustulon kalliina ratkaisuna, kaikkien ollessa siihen oikeutettuja. Perustulo herätti vastustusta myös sen vaikutuksesta työttömien passivoitumiseen. Haastateltavat arvelivat vastikkeettoman rahan heikentävän työn teon kannattavuutta ja aiheuttavan passivoitumista työttömissä. Perustuloa vastustamaan päätyneet haastateltavat esittivät esimerkiksi etuuden vastikkeellisuutta, tarveharkintaa ja matalampaa summaa keinoiksi, joille he voisivat mahdollisesti kannattaa perustuloa. Huomionarvoista opiskelijoiden perustuloa vastustavissa argumenteissa on niiden kytkeytyminen yhteiskuntaan. Perustuloa puoltavat argumentit liittyivät suurimmilta osin heihin itseensä tai opiskelijoiden viiter ryhmään, mutta argumentit perustuloa vastaan liittyivät laajemmin yhteiskuntaan, kuten kustannuksiin yhteiskunnalle.

Haastatteluosuus toi kokonaisuudessaan uutta tietoa suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden näkemyksistä perustuloa kohtaan. Aikaisemmin kartoitettujen opiskelijoiden prosentuaalisten kannatuslukemien perustuloa ja sosiaaliturvan vastikkeellisuutta kohtaan (Haavisto, 2017) lisäksi, tutkimus toi esille korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä tunteiden, ajatusten ja motiivien kautta. Haastatteluissa korkeakouluopiskelijoiden näkemys perustulon henkistä hyvinvointia edistävästä vaikutuksesta, oli samankaltainen, kuin teoreettisessa viitekehyksessä käsitelty tulos Suomen perustulokokeilusta. Perustulokokeiluun osallistuneet kokivat henkisen hyvinvointinsa kohentuneen perustulon myötä (Kangas, 2021).

Kirjallisuuskatsauksessa tutkittujen kansalaisten ja haastattelijoiden korkeakouluopiskelijoiden argumenteissa perustulon puolesta ja vastaan löytyi eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Argumenteissa perustulon puolesta molemmat ryhmät näkivät keskeisenä argumenttina tasa-arvon lisääntymisen. Muiden argumenttien osalta kirjallisuuskatsauksessa nousi enemmän yhteiskunnallisia tekijöitä, kuten vähävaraisten auttaminen, siinä missä haastatteluissa enemmän opiskelijoihin ja haastateltaviin itseensä liittyviä argumentteja,

kuten opiskelijoiden toimeentulo ja henkinen hyvinvointi. Tämä voi selittyä kuitenkin paljon kysymyksenasetteluilla, koska kysymykset olivat näissä täysin erilaisia ja haastatteluissa kysyttiin suoraan esimerkiksi akateemiseen suoriutumiseen tai korkeakouluopiskelijoiden toimeentuloon liittyviä kysymyksiä, joista tähän viiteryhmään liittyviä argumentteja saatiin.

Argumenteissa perustuloa vastaan kirjallisuuskatsauksen ja haastatteluiden tulokset olivat hyvin samanlaisia. Molemmissa nousi esille samanlaisia yhteiskuntaan, etuuden oikeudenmukaisuuteen ja työttömyyteen liittyviä argumentteja, kuten järjestelmän kalleus yhteiskunnalle, etuuden meneminen niitä tarvitsemattomille (esimerkiksi hyvätuloisille) ja työttömyyteen kannustaminen. Tämän perusteella vaikuttaa siltä, että perustulon haitat ja argumentit sitä vastaan nähdään ensisijaisesti yhteiskunnallisina ilmiöinä ja toisistaan riippumattomilla ryhmillä argumentit perustuloa vastaan ovat melko samanlaisia.

5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa luotettavuutta ja johdonmukaisuutta tutkimuksessa. Reliabiliteettia voi arvioida esimerkiksi olosuhteiden, ajan tai tulosten kannalta. Keskeistä reliabiliteetissa on tulosten toistettavuus. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, 3.3.2.) Reliabiliteetin kannalta toteutettu systemaattinen kirjallisuuskatsaus on onnistunut, sillä artikkeleiden valintaprosessi on kuvattu kattavasti. Suurin osa rajausperusteista on tehty objektiivisesti, kuten vertaisarviointi, joten niiden näkökulmasta tutkimuksen toistaminen olisi helppoa. Toisaalta mukaan mahtuu aina jonkin verran subjektiivisuutta, sillä artikkeleiden lopullinen valinta on tehty vertailemalla artikkeleiden sisältöä tutkimuskysymyksiin, joten toistaessaan tutkimusta, joku toinen voisi päätyä valitsemaan erilaisia artikkeleita.

Haastatteluiden aineiston ollessa rajallinen, tutkimuksesta ei voi tehdä laajempia yleistyksiä korkeakouluopiskelijoiden näkemyksistä ja aiheen subjektiivisuuden vuoksi ei voi taata, että toistamalla tutkimuksen saisi samanlaisia näkemyksiä tuloksiksi. Ainakin näiden osalta haastatteluiden reliabiliteettia voi kyseenalaistaa. Haastattelut ovat kuitenkin suuntaa-antavia ja niiden vertailu kirjallisuuskatsauksessa saatuihin tuloksiin kansalaisten näkemyksistä perustuloon liittyen parantaa tutkimuksen reliabiliteettia.

Seuraavana tarkastelussa tutkimuksen osalta on validiteetti, joka tarkoittaa sitä, onko tutkimus pätevä ja ovatko tulokset ja tehdyt johtopäätökset oikeita ja tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, 3.3.2). Tutkimus on onnistunut tässä hyvin, sillä tutkimuksessa tehdyt valinnat on pyritty tekemään tutkimuskysymysten mukaisesti. Kirjallisuuskatsauksen artikkeleiden valinta on tehty tutkimuskysymysten mukaisesti, niin että ensimmäiset kolme tutkimuskysymystä, joihin kirjallisuuskatsauksella on tarkoitus vastata, on huomioitu. Perustulon kannatustason osalta rajoituksena voidaan pitää validiteetin osalta saatuja tuloksia, jotka ovat keskittyneet Eurooppaan ja Australiaan. Haastattelut taas on pyritty rakentamaan toteutuksen puolesta mahdollisimman hyvin neljättä tutkimuskysymystä vastaavaksi. Haastattelukysymyksillä pyritään kartoittamaan erityisesti korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä ja argumentteja perustulosta ja haastateltavien valinnassa on pyritty monipuolisuuteen mahdollisimman monimuotoisten näkemysten saavuttamiseksi.

Jatkotutkimuksena voisi tutkia laajemmin eri puolilta maailmaa perustulon kannatusta. Lisäksi voisi tehdä suuremmalla aineistolla tutkimusta Suomessa perustulon kannatuksesta korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Laajemmin maailmaa käsittävän tutkimuksen osalta voisi saada tietoa esimerkiksi siitä, vaikuttaako länsimaalainen kulttuuri perustulon kannatukseen, tai miten erityisen heikon elintason maissa suhtauduttaisiin siihen. Suomessa perustulon kannatusta ja näkemyksiä voisi tutkia enemmän korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta, sillä tällä hetkellä korkeakouluopiskelijoiden etuuksiin on kohdistunut ja on suunnitteilla leikkauksia. Suomessa on paljon keskustelua myös ylipäättänsä sosiaaliturvan uudistamisesta, jonka vuoksi lisätutkimus perustulon kaltaisesta vaihtoehdosta on tarpeen

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

- Andersson, J., & Kangas, O. (2002). Perustulon kannatus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 67(4), 293–307.
- Armingeon, K., & Bonoli, G. (2006). The politics of post-industrial welfare states: Adapting post-war social policies to new social risks. *Routledge*.
- Atkinson, A. B. (1997). *Public Economics in Action: The Basic Income/Flat Tax Proposal*. Oxford University Press, Incorporated.
- Bambra, C. (2007). Going beyond The three worlds of welfare capitalism: Regime theory and public health research. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 61(12), 1098. <https://doi.org/10.1136/jech.2007.064295>
- Choi, G. (2021). Basic Human Values and Attitudes Towards a Universal Basic Income in Europe. *Basic Income Studies*, 16(2), 101–123. <https://doi.org/10.1515/bis-2021-0010>
- Coleman, D. (2006). Population ageing. Teoksessa Castles, G., Pierson, C., (2006) The welfare state reader *Cambridge Polity Press*
- Daruich, D., & Fernández, R. (2024). Universal Basic Income: A Dynamic Assessment. *American Economic Review*, 114(1), 38–88. <https://doi.org/10.1257/aer.20221099>
- Deeming, C. (2017). The Lost and the New 'Liberal World' of Welfare Capitalism: A Critical Assessment of Gøsta Esping-Andersen's The Three Worlds of Welfare Capitalism a Quarter Century Later. *Social Policy and Society* 6(3):405–422. <https://doi.org/10.1017/S1474746415000676>
- Edling, N. (2018). The Changing Meanings of the Welfare State: Histories of a Key Concept in the Nordic Countries. *Berghahn Books, Incorporated*.
- Esping-Andersen, G. (1990). The Three Political Economies of the Welfare State. *International Journal of Sociology*, 20(3), 92–123.
- Fink, A. (2014). *Conducting research literature reviews: From the Internet to paper* (4th ed.). Sage

- Francisco, C., Otto, A., & Van Lancker, W. (2024). Labour supply reactions to basic income: Insights from 60 years of research. *Socio-Economic Review*, 22(3), 1559–1581. <https://doi.org/10.1093/ser/mwad076>
- Gidens, A. (2006). A new world of Welfare Teoksessa Castles. G., Pierson, C., (2006) The welfare state reader *Cambridge Polity Press*
- Greve, B., Blomquist, P., Hvinden, B., & van Gerven, M. (2021). Nordic welfare states—Still standing or changed by the COVID-19 crisis? *Social Policy & Administration*, 55(2), 295–311. <https://doi.org/10.1111/spol.12675>
- Hacker, J. S. (2002). The Divided Welfare State: The Battle Over Public and Private Social Benefits in the United States. *Cambridge University Press*.
- Halmetoja, A., De Wispelaere, J., & Perkiö, J. (2019). A Policy Comet in Moominland? Basic Income in the Finnish Welfare State. *Social Policy and Society*, 18(2), 319–330. <https://doi.org/10.1017/S1474746418000258>
- Hamilo, M., Lepomäki, E., & Lillrank, P. (2013). Perustili. *Libera-säätiö*.
- Hanna, R., & Olken, B. A. (2018). Universal Basic Incomes versus Targeted Transfers: Anti-Poverty Programs in Developing Countries. *The Journal of Economic Perspectives*, 32(4), 201–226.
- Harisalo, R., & Miettinen, E. (2004). Hyvinvointivaltio: Houkutteleva lupaus vai karvas pettymys. *Tampere University Press*.
- Havakka, P. (2018). Sosiaaliset riskit – määritelmiä ja merkitys yhteiskunnassa. Teoksessa: Ahteensivu, A., Koskinen, L., Kulmala, J & Havakka., P. (2018). Riskienhallinnan ajankohtaisia teemoja. *Tampere University Press*
- Havakka, P., Niemelä, M., & Uusitalo, H. (2017). *Sosiaalivakuutus*. Finva.
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., & Wang, S. (Eds.). (2024). World Happiness Report 2024. *University of Oxford: Wellbeing Research Centre*
- Hiilamo, H. (2022). A Truly Missed Opportunity: The Political Context and Impact of the Basic Income Experiment in Finland. *European Journal of Social Security*, 24(3), 177–191. <https://doi.org/10.1177/13882627221104501>
- Hirsjärvi, S. (with Hurme, H.). (2022). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö* ([2. painos]). Gaudeamus.

- Holzmann, R., & Jorgensen, S. (2001). Social Risk Management: A New Conceptual Framework for Social Protection, and Beyond. *International Tax and Public Finance*, 8(4), 529.
- Honkanen, P. (2014). Basic Income and Negative Income Tax: A Comparison with a Simulation Model. *Basic Income Studies*, 9(1–2), 119–135. <https://doi.org/10.1515/bis-2014-0015>
- Hämäläinen, K., Kanninen, O., Simanainen, M., & Verho, J. (2020). Perustulokokeilun arvioinnin loppuraportti: Rekisterianalyysi työmarkkinavaikutuksista. *Valtion Taloudellinen tutkimuskeskus*.
- Hänninen, S., Lehtelä, K.-M., & Saikkonen, P. (2019). *The Relational Nordic Welfare State: Between Utopia and Ideology*. Edward Elgar Publishing Limited. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=6005267>
- Johnson, A. F., & Roberto, K. J. (2020). The COVID-19 pandemic: Time for a universal basic income? *Public Administration and Development*, 40(4), 232–235. <https://doi.org/10.1002/pad.1891>
- Juvonen, M. (2014). Riskienhallinta. Teoksessa Juvonen, M, Koskensyrjä, M, Kuhanen, L, Ojala, V, Pentti, A, Porvari, P, Talala, T (2014) *Yrityksen Riskienhallinta* Finva
- Kangas, O. (with Edward Elgar Publishing, & Kangas, O.). (2021). *Experimenting with unconditional basic income: Lessons from the Finnish BI experiment, 2017-2018*. Edward Elgar Publishing.
- Kettunen, P. (2001). Mitä yhteiskunta tekee Pohjoismaissa? *Tiede & Edistys*, 26(4). <https://doi.org/10.51809/te.104668>
- Kulmala, J. (2018). Sosiaalisten riskienhallinta- Seurausten minimoinnista kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen Teoksessa: Ahteensivu, A., Koskinen, L., Kulmala, J & Havakka., P. (2018). Riskienhallinnan ajankohtaisia teemoja. *Tampere University Press*
- Langridge, N., Buchs, M., & Howard, N. (2023). An Ecological Basic Income? Examining the Ecological Credentials of Basic Income Through a Review of Selected Pilot Interventions. *Basic Income Studies*, 18(1), 47–87. <https://doi.org/10.1515/bis-2021-0044>
- Manninen, T. (2016). *Perustulokeskustelu Suomessa: Sisällönanalyysi perustulokeskustelusta Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa 1990–2015*. Pro gradu-tutkielma.
- Mäkipää, S. (2016). *Perustulosta sosiaaliturvan uudistaja?: Sosiaalialan ammattilaisten näkökulmia perustulon riskeistä ja mahdollisuuksista*. Opinnäytetyö Hämeenlinnan Ammattikorkeakoulu.

- Patton, M. (2023). *Qualitative Research & Evaluation Methods, 4th Edition* (fourth edition). SAGE Publications, Inc.
- Perkiö, J. (2020). From Rights to Activation: The Evolution of the Idea of Basic Income in the Finnish Political Debate, 1980–2016. *Journal of Social Policy*, 49(1), 103–124. <https://doi.org/10.1017/S0047279418000867>
- Perkiö, J. (2021). *Perustulo kohti 2020-luvun yhteiskuntapolitiikkaa*. Vasemmistofoorumi
- Pulkka, V. (2021). Perustulon kannatus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 86(1), 60–74.
- Puonti, P., Kauppi, E., Kotamäki, M., & Ropponen, O. (2022). Kannustinloukut Suomessa. *Etlä*.
- Rantala, A. (2017). *Onko perustulon aika tullut? Tamperelaisten kuntavaaliehdokkaiden näkemyksiä perustulosta* Pro gradu-tutkielma. Tampereen Yliopisto. Johtamisen ja talouden tiedekunta.
- Roosma, F., & van Oorschot, W. (2020). Public opinion on basic income: Mapping European support for a radical alternative for welfare provision. *Journal of European Social Policy*, 30(2), 190–205. <https://doi.org/10.1177/0958928719882827>
- Rossetti, F., Roosma, F., Laenen, T., & Abts, K. (2020). An unconditional basic income? How Dutch citizens justify their opinions about a basic income and work conditionality. *Journal of International and Comparative Social Policy*, 36(3), 284–300. <https://doi.org/10.1017/ics.2020.15>
- Sarajärvi, A., & Tuomi, J. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.
- Stadelmann-Steffen, I., & Dermont, C. (2020). Citizens' Opinions About Basic Income Proposals Compared – A Conjoint Analysis of Finland and Switzerland. *Journal of Social Policy*, 49(2), 383–403. <https://doi.org/10.1017/S0047279419000412>
- Stephens, R. (2019). The Universal Basic Income: Should it replace the existing social security system? *Policy Quarterly*, 15(1), 30–37.
- Szabó-Szentgróti, G., Walter, V., & Végvári, B. (2024). Support for universal basic income: A cross-disciplinary literature review. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(10), 7486-. <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i10.7486>
- Taylor-Gooby, P. (2004). *New Risks, New Welfare: The Transformation of the European Welfare State*. OUP Oxford.

Timonen, V. 2003. Uudet sosiaaliset riskit suomalaisessa ja ruotsalaisessa hyvinvointivaltiossa. Julkaisussa V.-M. Ritakallio (toim.) Riskit, instituutiot ja tulokset. Juhlakirja Olli Kankaan täyttäessä 50 vuotta. *Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimus nro 59*, 19–42.

Van Parijs, P. (1991). Why Surfers Should be Fed: The Liberal Case for an Unconditional Basic Income. *Philosophy & Public Affairs*, 20(2), 101–131.

Van Parijs, P. (2004). Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-First Century. *Politics & Society*, 32(1), 7–39. <https://doi.org/10.1177/0032329203261095>

Vartiainen, I. (2023). *Suomalaisten asenteet sosiaaliturvaa ja sen vastikkeellisuutta kohtaan*. Tampereen Yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Kandidaatin tutkielma.

Oikeudelliset lähteet

Perustuslaki 731/199

Verkkolähteet

Bien (n.d) About Basic Income Viitattu 9.10.2024 <https://basicincome.org/about-basic-income/>

BIEN (n.d) Common Questions About Basic Income Viitattu 9.10.2024 <https://basicincome.org/faqs/>

Haavisto (2017) EVA Arvio: Suomalaiset torjuvat anteliaan perustulon Viitattu 25.11.2024 <https://www.eva.fi/blog/2017/07/27/eva-arvio-suomalaiset-torjuvat-anteliaan-perustulon/>

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina (2021). Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 27.10.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

Kela (n.d) Yleinen asumistuki Viitattu 13.10.2024 <https://www.kela.fi/yleinen-asumistuki>

Kela (2020) Perustulokokeilu Viitattu 17.9.2024 <https://tietotarjotin.fi/tietopaketti/158070/perustulokokeilu>

Kela (2023a), Suomen sosiaaliturva Viitattu 14.9.2024 <https://www.kela.fi/suomen-sosiaaliturva>

- Kela (2023b) Henkilöstötilinpäätös 2022 Viitattu 13.10.2024
<https://www.kela.fi/documents/20124/410408/Henkilostotilinpaatos-2022.pdf/12244c5a-7efa-a8be-b3d4-b8d18aaa647f?t=1677832399728>
- Kela (2024a) Mihin asumismenoihin yleistä asumistukea voi saada? Viitattu 4.11.2024
<https://www.kela.fi/yleinen-asumistuki-mihin-menoihin>
- Kela (2024b) Takuueläke Viitattu 27.10.2024 <https://www.kela.fi/takuuelake>
- Kela (2024c) Toimeentulotuen kokonaisuus viitattu 4.11.2024
<https://www.kela.fi/toimeentulotuki-kokonaisuus>
- Kela (2024d) Työmarkkinatuki Viitattu 5.11.2024 <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuki>
- Juhila, K (2021) Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet, *Laadullisen tutkimuksen verkkökäsikirja* Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto Viitattu 15.9.2024
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>
- Lehtinen, A (2023) Mitä eläminen maksaa?: kohtuullisen minimin viitebudjettien hintapäivitys vuodelle 2023 *Helsingin Yliopisto* Viitattu 27.10.2024
<https://helda.helsinki.fi/items/2798e9b4-eb08-471d-8352-707466ef43ce>
- Luikku (2022) Sosiaaliturvasta nousi haloo – Keskustan Aittakumpu odottaa puoluekokoukselta linjausta: "Perustulon idea on vastikkeettomuus" Viitattu 20.11.2024
<https://www.suomenmaa.fi/uutiset/sosiaaliturvasta-nousi-haloo-keskustan-aittakumpu-odottaa-puoluekokoukselta-linjausta-perustulon-idea-on-vastikkeettomuus/>
- Opetushallitus (2023) Suomessa verrattain iso osa korkeakouluopiskelijoista saa opintotukea - opintojen maksullisuudessa ja opiskelijoiden taloudellisessa tuessa eroja ja yhtäläisyyksiä Euroopan maiden välillä Viitattu 20.9.2024
<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/suomessa-verrattain-iso-osa-korkeakouluopiskelijoista-saa-opintotukea>
- Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto Viitattu 30.10.2024
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html
- SYL (2023), SYL lausui esityksestä opintotuen asumislisäksi Viitattu 14.9.2024
<https://syl.fi/syl-lausui-esityksesta-opintotuen-asumislisaksi/>
- Tilastokeskus (2021) Palkansaajien mediaaniansio 3 217 euroa kuukaudessa vuonna 2020 Viitattu 20.9.2024 https://stat.fi/til/pra/2020/pra_2020_2021-10-11_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus (2023) Eduskuntavaalit 2023, äänestäneiden tausta-analyysi Viitattu 20.9.2024 <https://stat.fi/julkaisu/ci8mvt1xt143o0cvzel1m7esx>

Tilastokeskus (2023) Maahanmuuttojen määrä ennätysuuri Suomessa vuonna 2023
Viitattu 14.10.2024

<https://stat.fi/julkaisu/clmixlq2e5fnt0bw60d4l2t7g>

Valtioneuvosto (2021) Suomen väestö monimuotoistuu –vaihtelua on alueittain Viitattu
14.10.2024 [https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/suomen-vaesto-monimuotoistuu-](https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/suomen-vaesto-monimuotoistuu-vaihtelua-on-alueittain)

[vaihtelua-on-alueittain](https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/suomen-vaesto-monimuotoistuu-vaihtelua-on-alueittain)

Ventura, L (2024) Poorest Countries in the World 2024 Viitattu
12.10.2024 <https://gfmag.com/data/economic-data/poorest-country-in-the-world/>

Vihreät (2022) Kaikkien sosiaaliturva–Vihreiden sosiaaliturvaohjelma Viitattu 20.22.2024

[https://www.vihreat.fi/kaikkien-sosiaaliturva-vihreiden-](https://www.vihreat.fi/kaikkien-sosiaaliturva-vihreiden-sosiaaliturvaohjelma/#perustulo)
[sosiaaliturvaohjelma/#perustulo](https://www.vihreat.fi/kaikkien-sosiaaliturva-vihreiden-sosiaaliturvaohjelma/#perustulo)

LIITTEET

Liite 1 Haastattelurunko

Haastattelun taustoitus

Jotkut maat keskustelevat parhaillaan perustulon käyttöönotosta. Oletko tätä järjestelmää vastaan vai sen kannalla?

Perustuloon kuuluu seuraavat asiat: (1) Valtio maksaa kaikille kuukausittaisen tulon, joka kattaa välttämättömät elinkustannukset; (2) Se korvaa monia muita sosiaalietuksia (Suomessa asumistuki, opintotuki, toimeentulotuki, työmarkkinatuki) ; (3) Tavoitteena on taata kaikille vähimmäistoimeentulo; (4) Kaikki saavat saman summan riippumatta siitä, ovatko he töissä vai eivät (käytännössä Suomen progressiivinen verotus kuitenkin vaikuttaa tähän) ; (5) Ihmiset pitävät myös työn tai muiden lähteiden kautta ansaitsemansa rahat; (6) Tämä järjestelmä rahoitetaan verovaroilla; (7) Etuuden taso olisi Suomessa noin 800-1000 euroa kuukaudessa.

Haastattelukysymykset

1 Osio - Taustatiedot

- 1) Minkä ikäinen olet?
- 2) Mikä on korkein suorittamasi koulutusaste?
- 3) Mitä opiskelet tällä hetkellä?
- 4) Mitkä ovat tulonlähteesi tällä hetkellä?
- 5) Miten kuvailisit poliittista suuntautumistasi? Oletko esimerkiksi enemmän oikealla vai vasemmalla?
- 6) Kuinka arvioisit taloudellista tilannettasi tällä hetkellä (esim. hyvä, kohtalainen, huono)?
- 7) Kuinka arvioisit tietämyksesi perustulosta asteikolla 1–5

2 Osio – Perustulon hyödyt ja haitat

- 1) Millaisia haittoja näet perustulossa, miksi?

2) Millaisia hyötyjä näet perustulossa, miksi?

3 Osio - Näkemyksiä perustulon vaikutuksista

3) Millaisia vaikutuksia arvioisit perustulolla olevan työllisyyteen, miksi?

4) Millaisia vaikutuksia arvioisit perustulolla olevan yksilöiden hyvinvointiin, miksi?

5) Millaisia vaikutuksia arvioisit perustulolla olevan korkeakouluopiskelijoiden toimeentuloon, miksi?

6) Millaisia vaikutuksia arvioisit perustulolla olevan akateemiseen suoriutumiseen?

7) Millaisia vaikutuksia arvioisit perustulolla olevan opiskelu-uupumukseen?

8) Millaisia vaikutuksia arvioisit perustulolla olevan kansantalouteen, miksi?

4 Perustulon kannatus ja perustulomalli

9) Kannatatko perustulon käyttöönottoa Suomessa, miksi/miksi et?

a) Jos et, niin voisiko esitettyä perustulomallia jotenkin muuttaa, jotta kannattaisit sitä, miten?